

Ніва

ТЫДНЁВІК БЕЛАРУСАЎ У ПОЛЬШЧЫ

Скрадзены лес у Лужанах 3 PL ISSN 0546-1960

NR INDEKSU 366714

Данат Якунюк 8-9

<http://niva.iig.pl>

redakcja@niva.iig.pl

№ 43 (2737) Год LIII

Беласток, 26 кастрычніка 2008 г.

Цана 2,00 зл. (VAT 0%)

Тэкст і фота Міры ЛУКШЫ

У вечарэючай Нараўцы, над галоўнай вуліцай вісіць банер, аздоблены з левага боку беларускім узорам, з надпісам па-польску: „Ці наша пушча заслугоўвае такога лёсу?” І твар тутэйшага беларуса, дзядзькі хутчэй немаладога, з вырытымі на твары неспакоем і бываласцю. Ці той хтось, хто павесіў гэта, услахоўваецца ў тое, ці „плача зямля”, у нашу зямлю, як рабіла ў сваім дакуменце нараўчанка Тамара Саланевіч, ці мо выкарыстоўвае наш воблік для ўласных ці глабальных мэт? Нараўка вечарэе, аціхлая, а людзі, што засталіся, перадаюць з вуха ў вуха сумную вестку пра трагічную смерць маладога лесніка Юркі Мерынга. Раніцай зайграюць яму апошні гейнал і правядуць да крыжа на ўскраіне Міклашэва, ля самай вёскі Лясной, куды пруюць цяпер пісакі ў пошуках сенсацыі, казаўшы, што ў абарону нашай пушчы і нашых людзей.

Пра Нараўку і Нараўчанскую гміну гавораць час ад часу больш. Цяпер зашумелі ў сувязі з ляснянскай зямлёй. Быццам бы пагадзіліся ўсе радныя, апрача Янкі Целушэцкага, каб „адрольніць” тыя ўчасткі і прадаць фірме, якая ўпусціць на іх маскоўскі Лукойл. Ды радны Янка дзівіцца: не прыпамінае такой сесіі, каб пра гэта была гаворка! А тым больш не памятае ўласнага голасу, які аддаў на „не” ці на „так”. А гміну больш хваляць, бо ёсць за што, — яна сярод перадавікоў у агульнапольскіх рэйтынгах, як і сам воіт Мікалай Павільч, асабліва дзякуючы падтрымцы для культуры. Вось хоць бы ў 2007 годзе, у адрамантаваным будынку былой пачатковай школы ў Нараўцы была адкрыта Галерэя імя Тамары Саланевіч. 15 сакавіка 2008

г., у рамках IV выпуску конкурсу „Падляшская марка года” здабыла яна ўзнагароду „Найбольш папулярнага падляшскага прадукту” — Узнагароду падляшскіх спажывоўцаў у катэгорыі Ідэя. А цяпер — 10 кастрычніка 2008 г., увечары, адкрыццё пасляпленэрнай выставы падляшскіх мастакоў, якіх не першы раз запрасіла Нараўчанская гміна на пленэр (пакуль што адбываліся яны ў Семяноўцы) і выставы.

— Гэтыя пленэры ствараюць ужо нейкую гісторыю, — кажа адзін з найбольш актыўных мастакоў Падляшша Віктар Кабац, куратар выставы. — Рэдка знойдзеш цяпер мастацкую творчасць, якая пакінула б у падобным месцы пасляпленэрны след. Пленэраў у Польшчы адбываецца шмат, толькі пасля пленэраў мастакі забіраюць свае працы. А тут у Нараўцы застаецца трывалы след. У складзе галерэі апынулася больш

„Ці наша пушча заслугоўвае такога лёсу?”

за сто прац, якія ўзніклі галоўным чынам на тутэйшых пленэрах. Гэта рэдкае культурнае дасягненне такой малой гміны. Сама прырода, самі мясцовасці Нараўчанскай гміны, сам людскі клімат — найбольшы магніт, які прыцягвае сюды мастакоў.

— Нашу галерэю наведала за апошні год больш за 1 700 асоб, — хваліцца гайнавянін Пятро Гаган. Ён не першы раз удзельнічае ў сямёноўскіх пленэрах, меў выставы

Віктар Кабац раскрывае перспектывы галерэі перад воітам Мікалаем Павільчам. Воіт марыць пра панараму Нараўкі

і ў Нараўцы. — Беластоцкая акруга Польскага саюза мастакоў пастаянна хоча ўключыцца ў супрацоўніцтва з гэтай гміннай галерэяй. Знакамітыя выставачныя ўмовы, якія стварае галерэя, у спалучэнні з зглібасцю і зацікаўленнем мясцовых улад, схіляюць запрапанаваць больш эфектыўнае яе выкарыстанне. Цяперашняя экспазіцыйная дзейнасць Галерэі здаецца яшчэ быць сціплай і абмежаванай, можна казаць, крыху нават яшчэ выпадковай. Неабходна стварыць канкрэтную праграму і яе паслядоўна рэалізаваць. Гэта прынесла б канкрэтныя карысці лакальнай грамадзе, шырэй — усёй Нараўчанскай гміне, таксама і мастацкаму асяроддзю, якое актыўна ўключылася б у гэтыя дзеянні.

Мастакі прапануюць галерэі тры плошчы дзеяння: захаванне існуючай, пастаяннай экспазіцыі жывапісу, якая ўзнікла з уласных збораў

галерэі. Гэтыя зборы павялічваліся б, а гэта стварала б пастаянную магчымасць мадыфікавання экспазіцыі. Магчымыя былі б часовыя змены аранжыроўкі, націск на некаторыя жанры, паказ канкрэтнага аўтара ці аўтараў, якія ажыўлялі б экспазіцыі. Варта было б разважыць выданне сціплага даведніка аб выставах і аўтарах, які быў бы даступны ў Галерэі, стварыць праграму часовых выставак.

— Дзякуючы кантактам у мастацкім асяроддзі рэгіёна, а нават і краіны, — кажа мастак Андрэй Анхімовіч, — мы былі б у змозе стварыць працяглую праграму выставак жывапісу, графікі, скульптуры, фатаграфіі і іншых мастацкіх акцый, менш канвенцыянальнага характару. Такое дзеянне несумненна з’яўляецца знакамітай прапановай не толькі для мясцовай грамады, але і для турыстаў, якія чакаюць і шукаюць усялякіх атракцыёнаў. Абмен з іншымі цэнтрамі ў краіне паўплываў бы і на прамоцыю Нараўчанскай гміны ў вельмі шырокіх колах. Разам з аўтарамі выставак прыезджалі б людзі з іх атачэння, іншыя мастакі, аніматары культуры, крытыкі. Вядома, трэба на гэта часу, але можна было б спакусіцца на стварэнне з Галерэі Тамары Саланевіч моцнага і вядомага ў краіне цэнтра мастацкага жыцця.

Пакуль на сценах нараўчанскай галерэі ў адной з зал павісла працы Пятра Гагана, Віктара Кабаца, Марка Хомчыка, Януша Дэбіса, Андрэя Анхімовіча, Ігара Янчука, Міхала Янчука, Казіміра Юргелянца, Тэрэсы Свірбутовіч, Апалоніі Ажаховіч, Марыі Крашэўскай і Алега Кабзара, а таксама працы бібліятэкаркі з Польскай акадэміі навук у Бела-вежы Малгажаты Шчэрбы — „Бела-вежская пушча ў фатаграфіі”. Тэмай сямёноўскага пленэру быў вясковы падворак. Шырэй, усё ж, глядзяць на тэму і мастакі, і жыхары падпунчанскай гміны.

XV Фестываль Беларускай Бардаўскай Ды Аўтарскай Песні Бардаўская Восень 2008

24.10.2008 (пятніца)

Бельскі дом культуры — 18.00

Алег Кабзар, Тамаш Суліма, По&Friends, Тодар Вайцюшкевіч, Лявон Вольскі

25.10.2008 (субота)

Бельская Ратуша — 15.00

„Сустрэча. Музыка. Размова” — канцэрт Алега Кабзара, сустрэча з гасцямі (між іншым Надзея Артымовіч, Міхал Анемпадыстаў, Андрэй Сцепанюк)

Бельскі дом культуры — 18.00

Босае Сонца, Кася Камоцкая, Таццяна Беланогая, Аляксандр Памідораў, НАРОДНЫ АЛЬБОМ

26.10.2008 (нядзеля)

Сінагога ў Орлі — 16.00

„Канцэрт у Сінагозе” — Аляксандр Памідораў, Віктар Шалкевіч

Гайнаўка, Беларускае музэй — 18.00

18.00 — Прэзентацыя фільма Віктара Корзуна „Нясі мяне восень, альбо барды ў Бельску”, сустрэча з рэжысёрам

19.00 — „Жаночы Канцэрт” — Кася Камоцкая, Таццяна Беланогая

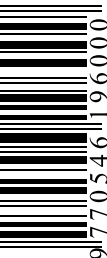
27.09.2008 (панядзелак)

Радзё Беласток — 19.05

Канцэрт у прамым эфіры — Алег Кабзар, Аляксандр Памідораў, Босае Сонца

Пятніца, субота — прамая трансляцыя канцэрта ў эфіры Радзё Рацыя 98,1 FM

Пасольства і Генконсульства Рэспублікі Беларусь у Польшчы запрашаюць на **ТРЭЦІ ВЕЧАР БЕЛАРУСКАЙ КУЛЬТУРЫ** які адбудзецца 24 кастрычніка 2008 года ў 18 гадзін у Цэнтры праваслаўнай культуры ў Беластоку (вул. св. Мікалая, 5)

Сваё мысленне

Сярэдзіна восе-
ні — гэта зазвы-
чай такая пара
года, калі асноў-
ныя справы нібы-
та зроблены, але
не завершаны,

падводзіць вынікі нібыта пара, а вы-
яўляецца, што рана. Да калядных свя-
таў яшчэ далёка, а ўжо хочацца ад-
пачываць. Ды, як сказаў класік, „спа-
кой нам толькі сніцца”. А на дзяжур-
нае і банальнае пытанне знаёмых
„Як жыццё?” адказваеш прыблізна
так: „З кепскімі справамі ўжо ўсё
добра, а з добрымі яшчэ ўсё кепска”.

Звыклых мужчынскія размовы пра
палітыку, футбол і жанчын спаква-
ля мінаюць пік сваёй найбольшай ці-
кавасці. Ад жанчын мужчынам яшчэ
нечага хочацца, футбольныя жарцы і
поспехі альбо няўдачы ўлюбёных ка-
манд пераменлівыя як надвор’е
ў кастрычніку, ну а палітыка аб-
рыдла надзвычай і стаіць нібы кост-
ка ў горле. Асабліва пасля „элегант-
ных” выбараў-вырабай у так званы
парламент Рэспублікі Беларусь. Хоць
галоўная палітычная падзея года —
яшчэ наперадзе. Маю на ўвазе прэзі-
дэнцкія выбары ў Злучаных Шта-
тах Амерыкі, пасля якіх будзе выз-
начана знешняя палітыка гэтай
дзяржавы. У досыць моцнай ступені
зыход выбараў у ЗША можа паўплыва-
ваць на заходнюю палітыку ў дачы-
ненні да Беларусі. Беларускія апазі-
цыйныя правыя і цэнтрэцкія колы
маюць чарговае і, напэўна, апошняе
спадзяванне. Зразумела на рэспублі-
канца Джона Макейна, які мае
ўстойлівую рэпутацыю змагара
з дыктатарскімі рэжымамі, і якога
напэўна нездарма параўноўваюць
з вялікім палітыкам Рональдам Рэй-
ганам. А вось дэмакрат Барак Аба-
ма, у разе перамогі, наўрад ці будзе
мець нейкую сваю выразную дактры-
ну ў дачыненні да краін Усходняй Еў-
ропы — не тое геапалітычнае мыс-
ленне. Зрэшты, у амерыканцаў ёсць
хоць бы агульныя палітычныя тра-
дыцыі і ў ацэнцы цяперашняй кра-
млёўскай палітыкі ў Макейна і Аба-
ма найменшыя разыходжанні.

А вось расійская і нават еўрапей-
ская знешняя палітыка даўно зразу-
мелья. І найлепш яе сутнасць выка-
заў Язюн Пазыняк, калі сказаў, што
мінаюць стагоддзі, але нікога не мя-
няецца ў старым свеце — „на-раней-

шаму немцы і расейцы супраць Вялі-
кага Княства Літоўскага”. У еўра-
пейскай палітыцы ўвогуле хутка не
застанецца ні палітыкаў са сваім
дзяржаўніцкім мысленнем, ні сапраў-
дніх абаронцаў дэмакратыі. Замест
палітыкі дбання пра нацыянальныя
інтарэсы трывала і паслядоўна ўка-
раняецца псіхалогія „абароны страў-
ніка”. Вось, здавалася б, добрапра-
стойная краіна Ісландыя пры пер-
шых жа наступствах фінансавага
крызісу кінулася ў паніку і на-сут-
насці сама напросілася ў кабалу да
расійскай нафта-газавай імперыі.
Мірныя жыхары вострава гейзераў
яшчэ не разумеюць куды яны ўляпа-
ліся. Хутка ў Ісландыю прыйдзе ра-
сійскі крымінальны капітал, неад-
емнымі спадарожнікамі якога будуць
татальная карупцыя і бандытызм
на ўсіх роўнях. За расійскія нафта-
газа-доллары (у XXI стагоддзі новая
зброя масавага паражэння!) будуць
скуплены не толькі маёмасць-нерухо-
масць, нетры і гейзеры, але і ўсе іх
дэмакратычныя заваёвы з больш
чым тысячагадовай гісторыяй аль-
цінгу.

Палітыка шродэраў-шыракаў най-
прост спрыяла развіццю і ўмацаван-
ню таталітарнага рэжыму ў Расіі
і яго адгалінаванню ў Беларусі. Не
паспеўшы стварыцца, Еўрасаюз па-
груз у фальшыवासці і той з’яве, якую
ў сённяшнім свеце прынята назы-
ваць палітыкай дваіных стандар-
таў. Фраў Меркель і месье Сарказі
— гэта, канешне, не прасталінейныя
Шродэр і Шырак, у якіх на тварах
была напісана іх сутнасць. Іх на-
ступнікі куды болей вытанчаныя, ды
і з меркаваннямі правых колаў
у сваіх краінах мусяць лічыцца. Але
ўжо гатовыя былі „здаць” незалеж-
ную краіну Грузію на растурзанне но-
вай расійскай імперыі. І здалі б, каб
не ЗША і палітыкі „маленькіх кра-
ін” з такімі прэзідэнтамі як Лех Ка-
чынскі. Апошняга часта і моцна кры-
тыкуюць польскія медыі, але бяспрэч-
на адно — Качынскі, у адрознен-
не ад многіх іншых прэзідэнтаў
і прэм’ераў не з’яўляецца марыянет-
кай, а мае свае погляды на знешнюю
палітыку і паслядоўна іх трымаец-
ца. За што, бяспрэчна, як мінімум
варты павагі. А мець сваю думку
ў палітычным свеце і не баяцца яе
выяўляць — не так мала.

Уладзімір ХІЛЬМАНОВІЧ

Што будзе далей?

Такое пытанне ставяць фінансавыя
аналітыкі не толькі ў Злучаных Шта-
тах Амерыкі, але і ў краінах Еўрасаюза,
Расіі, ці Кітая. Урады шматлікіх дзяр-
жаў ужо прынялі адпаведныя меры, каб
прытармазіць паслядоўнасці фінансавага
крызісу, які выйшаў са ЗША — краіны
з самай моцнай гаспадаркай свету. Кры-
зіс распаўсюджваецца на ўсе кантынён-
ты. Кіраўнікі самых багатых краін ста-
раюцца прытармазіць паслядоўнасці фін-
ансавага закалоту, які ўжо адмоўна паў-
плываў не толькі на амерыканскую гас-
падарку, але і эканоміку іншых краін.

Спачатку кіруючыя колы ў ЗША гаран-
тавалі, здавалася б, вельмі вялікую, бо раз-
мерам звыш 700 мільярдаў долараў граш-
вую дапамогу з дзяржаўнага бюджэту для
банкаўскай сістэмы. Фінансавы крызіс па-
чаўся ў ЗША, наколькі банкі гэтай краі-
ны без належнага аналізу давалі крэдыты
на куплю дамоў, іх абасталяванню, машын
і на шыкарнае жыццё амерыканцаў. Калі
аказалася, што многа крэдытаў нельга
сягнуць, а моцна ўпала цана дамоў і ін-
шых нерухомасцей, пад заклад якіх бралі-
ся гэтыя крэдыты, меншыя банкі ў ЗША
сталі банкрутамі, а да вялікіх трэба да-
памагі, каб не пацягнулі на дно амерыкан-
скую гаспадарку, якая лічылася самай мо-
цнай на свеце. На амерыканскім рынку ін-
веставалі еўрапейскія банкі, куплялі ак-
цыі і каштоўныя паперы амерыканскіх
банкаў і страхавых суполак, якія зараз не
ў зможа пагасіць сваіх страт. Калі аказа-
лася, што вялікія банкі Бельгіі ці Германіі
стаяць на грані банкруцтва, урады гэтых
краін рашыліся дафінансаваць тыя банкі,
падзенне якіх магло б адмоўна паўплываць
на гаспадаркі гэтых краін. Моцна адмоў-
на паслядоўнасці фінансавага закалоту ад-
чула Ісландыя. Урад гэтай краіны выдзеліў
вялікую грашовую дапамогу банкам,
што інвеставалі на амерыканскім рынку
і над якімі павісла пагроза банкруцтва. Ка-
лі б не дапамога дзяржавы, магло б пайсці
на дно крыху штучна раскручаная гаспа-
дарка адной з самых багатых дзяржаў све-
ту (у пераліку багацця на душу насельні-
цтва), якую называлі нават фінансавым
раем. Каб прытармазіць фінансавы крызіс
самых багатых краін Еўрасаюза рашы-
ліся гарантаваць дапамогу фінансавым сі-
стэмам сваіх краін, прымаючы пакет су-
польных дзеянняў на суму 1 більёна 850
мільярдаў еўра (між іншым Вялікабрыта-
нія рашылася выдзеліць 630 млрд. еўра; Гер-
манія — 480-500 млрд. еўра; Францыя —
360 млрд. еўра). Пры такіх грашавых
гарантыях, дапамога для амерыканскіх

банкаў паказваецца
вельмі слабенькай.

На ратаванне ра-
сійскай фінансавай
сістэмы ўлады ра-
шыліся выдаткаваць
220 млрд. долараў і прадбачваюць яшчэ да-
кладаць. Калі гаварыць пра вялікія краіны,
адно ўлады беднай Украіны рашыліся дзей-
нічаць уручную. Калі за некалькі дзён людзі
вынялі з банкаўскіх рахункаў 3 млрд. до-
лараў, бо баяліся банкруцтва сваіх банкаў,
замест аказаць банкам фінансавую падмо-
гу, улады ўмела абышлі закон аб свабодным
перапльыве капіталу і на паўгода прыбла-
кіравалі грошы на банкаўскіх рахунках, якіх
тэрмін трымання яшчэ не скончыўся,
а якія раней з мінімальнымі працэнтамі
можна было браць у абвольны час. Хаця ўла-
ды Польшчы супакойваюць, што ў нас ня-
ма фінансавага крызісу, а той, што разгар-
нуўся на свеце, не кране нашай моцнай гас-
падаркі, цяжка ім верыць. Калі ў рэгіяналь-
ных масмедыях можна прачытаць або па-
чуць, што гаспадарка ў Падляшскім вая-
водстве толькі мінімальна можа адчуваць
фінансавы закат, становяцца яны толькі
пажаданнямі, якіх мэтаі можа быць су-
пакойванне грамадства перад выбіраннем
грошай з банкаўскіх рахункаў. У час раз-
моў з жыхарамі Гайнаўшчыны ці Бельшчы-
ны або з прадпрыемальнікамі, можна заўва-
жыць заклапочанасць дэстабілізацыяй фін-
ансаў і гаспадаркі, якая можа прыйсці
ў выніку сусветнага фінансавага закалоту.

Калі на грані банкруцтва апынуліся бан-
кі Амерыкі і краін Еўрасаюза, нашы людзі
сталі таксама нервавацца за будучыню сва-
іх грошай, пакладзеных на тэрміновыя бан-
каўскія рахункі. Цяжка іх крытыкаваць за
такое мысленне, бо калі ў Ірландыі ўрад
заявіў, што гарантыя 100% банкаўскіх збе-
ражэнняў, жыхары Англіі сталі масава пе-
раносіць свае ашчаднасці з англійскіх бан-
каў якраз у ірландскія. Калі грэчаскі ўрад
рашыўся таксама гарантаваць выплату
ўсіх сродкаў з банкаў, якія могуць стаць бан-
крутамі, падобныя меры рашыліся прыняць
іншыя краіны Еўрасаюза. Дагэтуль у нас
была гарантавана выплата ў 100% збера-
жэнняў толькі да 1 тысячы еўра і 90% ук-
ладышу да сумы звыш 22 тысяч еўра. Боль-
шая пагроза, што можа абанкруціцца ней-
кі польскі банк паявілася, калі камерцый-
ныя банкі патрацілі да сябе давер і неах-
вотна пазычаюць сабе грошы. Хаця правя-
чыя колы нашай краіны і спецыялісты па
банкаўскай справе гавораць, што нашым
банкам банкруцтва не пагражае.

Аляксей МАРОЗ

Вачыма еўрапейца

Надта шчодрая ўзнагарода?

Прызнаючы пра-
грэс у выбарчым
працэсе ў Беларусі,
кіраўнікі еўрасаюз-
най дыпламатыі
рашылі адмяніць на
паўгода забарону
ўезд на тэрыто-
рыю ЕС прэзідэнта
Аляксандра Лука-

шэнкі ды 35 высокіх беларускіх дзяржаў-
ных чыноўнікаў. Такая інфармацыя аба-
бегла некалькі дзён таму польскую прэсу.
Пецярых чыноўнікаў гэтая прывілея не
ахопіць. Так вось, пакуль што ў аб’ядна-
ную Еўропу не ўедзе старшыня Цэнтраль-
най выбарчай камісіі Лідзія Ярмошына
(тут застаецца адкрытым пытанне, як
трактаваць той „выбарчы прагрэс”), кі-
раўнік МУС Уладзімір Наўмаў, былы мі-
ністр унутраных спраў Юры Сівакоў, бы-
лы сакратар Дзяржаўнага савета бяспе-

кі Віктар Шэйман і былы камандзір спе-
цыяльнай брыгады ўнутраных войск
Дзмітры Паўлічэнка. Не хапіла на гэтым
спіску, ахопленых да гэтага часу забаро-
най уезд, пракурораў і суддзяў, прыгавор-
ваючых да турэмнага зняволення белару-
скіх апазіцыйных дзеячаў. Чаму? Пасля
сустрэчы міністраў замежных спраў іх
рашэнне так пракаменціравала камісар
па знешніх сувязях і еўрапейскай паліты-
цы суседства ЕС Беніта Ферэра-Вальднер:
— Баюся, што калі б мы не рашыліся
на такі крок, самі адмовіліся б ад магчы-
масці палітычнага ўплыву на беларускія
справы. Мы зрабілі вельмі прагматычны
і канкрэтны прым.

Я напрасіў пракаменціраваць гэтае ра-
шэнне былога віцэ-паса РП у Мінску, ця-
пер сакратара Фонду „Свабода і дэмакратыя”
Марка Буцьку:

— Трэба было Лукашэнку ўзнагаро-
дзіць за звальненне з турмаў трох па-
літвязняў. Толькі ці не надта шчодрая
гэтая ўзнагарода? Такія рашэнні і іх аб-
грунтаванне гэта вялікая крывадуш-

насць. Не з’яўляецца праўдай тое, што
санкцыі не прынеслі вынікаў. Мабыць, ка-
лі б не яны, вязнямі былі б некалькі со-
цень чалавек. Сам факт адмены такога
тыпу санкцый не вырве Беларусі з аб-
дымкаў Расіі, аб чым гавораць некато-
рыя палітыкі.

Варта прытым дадаць, што Фонд Мар-
ка Буцькі ўжо даўно падрыхтаваў спісак
470 разнамасных чыноўнікаў і функцыя-
нераў, якія павінны падвяргнуцца санкцы-
ям. Марэк Буцька тлумачыць:

— Ніхто не хацеў нас слухаць. Санк-
цыі, калі б фактычна мелі быць паспяхо-
вымі да канца, павінны таксама крануць
прадстаўнікоў рэжымнага апарату сярэд-
няга ўзроўню.

Дарэчы, цікава, ці рэжым Аляксандра
Лукашэнкі таксама зменшыць свой „чор-
ны спісак” неўязных.

Тры дні да раішэння еўрасаюзных мі-
ністраў, Еўрапарламент падрыхтаваў
чарговую беларускую рэзалюцыю. На
жаль, „не прабілася” яна аднак праз поль-
скія СМІ. Прывяду тады ў пунктах яе

запісы, якія — як думаю — павінны быць
ўспрынятыя таксама ў кантэксце ра-
шэння еўрасаюзных міністраў замежных
спраў. І вось, Еўрапарламент лічыць па-
трэбным м.інш.:

- лібералізацыю візавых працэдур
у адносінах да звычайных грамадзян Бе-
ларусі (памяншэння візавых аплат).
- павелічэнне дапамогі незалежным
медыям і няўрадавым арганізацыям.
- падтрымку беларускім студэнтам,
якія вучацца за мяжой.
- вяртанне ў Мінск Гуманітарнага
ліцэя, які цяпер дзейнічае ў Вільні.
- фінансавую падтрымку незалежна-
му Тэлебачанню БелСат.
- змены ў крымінальным кодэксе і не-
ганенне студэнтаў, якія адмаўляюцца ад
ваеннай службы.
- ушанаванне нацыянальных меншас-
цей, м.інш. прызнанне Саюза палякаў Бе-
ларусі Анжалікі Борыс.
- магчымасць візітаў у Беларусі пра-
дстаўнікоў ЕП без перашкод.

Мацеў ХАЛАДОЎСКИ

Тэкст і фота Ілоны КАРПЮК

Лес гэта безумоўна адно з самых важных багаццяў Падляшша. Не без прычыны доўгімі гадамі цягнуцца сваркі за Белавежскую пушчу: пашыраць нацыянальны парк ці не, адстрэліваць звярыну ці не, дазволіць высечку дрэў ці не? Пытанні ўсё больш, але адказы не заўсёды задавальняюць усе бакі. Адны кажучь, што лес гэта сутнасць існавання мясцовых людзей і маюць яны права ім карыстацца, іншыя, што людзям дастаткова толькі глядзець на пушчу. Аднак пад цяжарам дыскусіі пра белавежскае дабро ўцякаюць праблемы іншых малых грамадскасцей. Ці хтось пачуе голас жыхароў Кнышынскай пушчы?

Вёсачка Лужаны запала мне ў памяць, калі я пераязджала са славытых Крушынян у не менш вядомы Гарадок. Месца падобнае да ўсіх месц у гэтай частцы Польшчы, значыцца, прыгожае, бо распаложанае на ўзгорках, дзе палі пераплятаюцца з лесам і пасёлкамі. „Польска-беларускі” ўжо краявід падказвае: спыніся, паглядзі. Самі Лужаны аднак не так чароўныя як наваколле. Не магу да сёння зразумець чаму пасярэдзіне вясковай тэрыторыі камуністычная ўлада дазваляла ставіць агідныя жылыя блёкі, дзе перасялялі мясцовых людзей, шукаючых міражу гарадскога камфорту. Так было ў Лужанах ці Зубрах. Кажучь, без гаспадаркі лягчэй, але бетон натуру не заменіць.

Жыхары вёсак „на канцы свету” ў 1950-х гадах таксама мусілі вырашыцца з прапановай сістэмы ствараць калгасы. Называлі іх прадукцыйнымі кааператывамі. Меркавалася тады, што гэта перспектывны праект, які дазволіць сялянам развівацца і аблегчыць іх лёс. Чамусьці аднак не ўсе ўступалі ў кааператывы.

— У нас не было выхаду, — кажучь старэйшыя жыхары Лужан, — тут абвінавачвалі людзей у калабарацыі з немцамі і казалі: або калгас, або суд. Мы не мелі выхаду.

Таму ў 1956 годзе сяляне паздавалі зямлю дзеля „супольнай справы”. У мінулым годзе справа зноўку ажыла, бо пачалі знікаць дрэвы з іхняга лесу. У гэты момант пачынаецца акцыя другой дзеі вельмі складанай гісторыі лужанскага кааператыва. У 1990-х гадах калгас пачаў схіляцца да заняпаду, таму агульны сход назначыў ліквідатара кааператыва. Стаў ім Віктар Паплаўскі. Пачаў ён дзейнічаць у якасці ліквідатара ў 2001 годзе. Цяжка ацаніць, што ўдалося яму зрабіць за гэтыя гады, бо меркаванні на гэты конт зусім розныя, а факты цяжка раскрыць. Сам Паплаўскі падкрэслівае, што праца была вельмі цяжкая, перш за ўсё па прычыне праблем з усялякімі даўгамі, аплатамі, станам будынкаў і машын. Жыхары Лужанаў аднак няўпэўненыя ў пчырасці працы ў карысць супольнага дабра кааператыва.

— Ён жа даставаў заплату за сваю працу! — кажучь лужане. — Дык чаму прадаваў машыны, будынкi, дзе тыя грошы?! Чаму яшчэ не зліквідаваў нашага кааператыва?

Пытанні многа, але ліквідатар спакойна адказвае на іх.

— Грошы былі нам патрэбны, каб не даканаць зусім кааператыву.

Я сплываў даўгі, якіх набіралася шмат. Проста не ўсе пра тое ведаюць або не хочуць прызнацца.

Пры канфліктах выразнае размежаванне інтэрэсаў гэта справа нармальнае. Нібыта ўсім ідзе пра адно, але дагаварыцца яны не ў змозе. З пункту гледжання ліквідатара трэба было справіцца з бягучымі праблемамі, таму вырашыў ён здаць у арэнду кааператывную зямлю, між іншым прадпрыемству, якое сам у пэўны момант узначальваў. Паяў-

прыватнае прадпрыемства прадае маёмасць лужан? Пракуратура ў мінулым годзе спыніла справу. Такім чынам ніхто не быў прыцягнуты да адказнасці за тое, што з лесу зніклі амаль стогадовыя дрэвы. Падляшша гэта „зялёныя лёгкія Польшчы” і не ўяўляю сабе, што такая сітуацыя можа быць па-за кантролем.

У гэтым годзе саўласнікі кааператывных грунтаў зноў затрывожыліся. З чарговага ўчастка лесу хтось пачаў высякаць самыя лепшыя дрэ-

лужанскія дрэвы.

— Гэта ж казённы ўчастак, — кажа Віктар Паплаўскі, — яны рашаюць, што з гэтым лесам адбываецца. Кааператыву яшчэ перад ліквідацыяй, у 1998 годзе, быў часткова падзелены. Лес падзялілі, а палёў яшчэ не паспелі.

Ці такім чынам саўласнікі не ведаюць пра тое?

— Некаторым пэўна не падабаецца такі падзел, можа таму так рэагуюць, — дадае Паплаўскі.

Сам ліквідатар аднак прызнаецца, што высечка ў 2007 годзе прайшла на непадзеленым участку лесу, зараз аднак усё праходзіць на казённым участку. Чаму аднак за гэта не адпавядае надлясніцтва?

— Яны адмовіліся ўзяць выдзелены дзяржаве ўчастак пад свой нагляд, — кажа ліквідатар, — таму я аддаў гэта ў арэнду фірме „Bobgex”. Што з гэтым лесам адбываецца зараз рашае староства.

Павятовае староства ў Беластоку доўгі час не цікавілася лужанскім канфліктам. Старэйшых людзей, саўласнікаў кааператывнай зямлі, адсылала, спасылваючыся на іхнія права рашаць аб гэтым лесе. Чамусьці аднак, як заявіў член Рэвізійнай камісіі, у мінулы чацвер староства спыніла высечку да высвятлення справы.

Хто і як доўга будзе высвятляць справу пакуль невядома. Усе аднак могуць пабачыць, як зараз выглядаюць пазбаўленыя сэрца лужанскія лясы. Усе добра ведаем колькі часу расце лес і якімі квольнымі з’яўляюцца магутныя здавалася б дрэвы. Чаму надлясніцтва не рэагуе, толькі, як кажучь у народзе, умывае рукі? Чаму прыватнае прадпрыемства, якога ўласнікі сядзяць у Варшаве, можа без праблемаў сячы наш супольны лес, а іншыя гмінныя суполькі прымушаны шукаць справядлівасці ў міністэрствах? Пытанні множацца пры кожным, чарговым кроку. А жыхары? Нават калі не маюць ніякага права на выдзеленую казне зямлю, тым больш, што кааператыву надалей не распущаны, то грамадзянскія ды чалавечыя правы дазваляюць ім крычаць у сітуацыі, калі іх дабро прафаны беззваротна мяняюць у грошы.

ляецца пытанне якім чынам арандаванне такой зямлі будзе ў карысць прыватнаму прадпрыемству?

Па просьбе абураных людзей паехалі мы ў лужанскі лес. Пераязджаючы праз Гарадок нашу ўвагу прыцягнуў пратэстацыйны лозунг, які абвінавачвае дзяржаву ў праблемах прыватнікаў у здабыванні драўніны. Аказваецца, што зараз дрэва прывозяць з Нямеччыны, бо здабыванне яго на Падляшшы не аплачваецца з-за коштаў. У тым кантэксце варта прыглядзецца вынікам арандавання грунтаў лужанскага кааператыва. У яго выніку з часткі кааператывнага лесу ў 2007 годзе зніклі самыя старыя ды вялікія дрэвы. Паводле ліквідатара грошы ад арэнды патрэбны былі для пагашэння задоўжанасці. Чарговае пытанне, дзе грошы за прадазеныя дрэвы і чаму

вы. Вырашылі мы пашукаць адказу ў гарадоцкім надлясніцтве. Яго начальнік сказаў, што прыватны лес знаходзіцца па-за іх кантролем. Калі фірма „Bobgex” звярнулася ў лясніцтва з просьбай памеціць высечаныя дрэвы, тыя адмовіліся.

— Не знайшлі мы паразумення, — сказаў начальнік.

Ці так цяжка дагаварыцца? Пры нагодзе лясніцтва наглядала б, што адбываецца ў гмінных лясах.

— У выпадку прыватных лясоў рашае павятовае староства, — дадаў.

Так і сталася ў гэтым выпадку. Староства дала дазвол ды меціць ссечаныя дрэвы. Дазвол датычыў „санітарнай высечкі”. Аднак пні, якія засталіся, і дрэвы, якія чакалі транспарту намнога большыя, чым дапускае такога роду высечка. У некантраляваны спосаб зноўку гінуць

Еўрасіроты

Сее, але не збірае, але даплату ад „Уніі” чакае! — мяркуюць суседзі земляроба Марка, кавалера з вёскі І. Ягоная маці Галіна выйшла была замуж за сына славутага чалавека з Гайнаўкі, але ў сужонстве ім не пашчасцілася, і яны развяліся. Пасля Галіна, маці дваіх дзяцей, пачала жыць з разводнікам Мікалаем, які плаціў аліменты на сваіх двое дзетак; былы Галінін муж плаціў аліменты на сваіх двое. І так неяк жылі, „кляпаўшы гора”. Нарадзілася Галіне і Мікалаю дачка Святлана. Пабудавалі яны прыгожую хату ў І., але не змоглі яе ўпарадкаваць, бо Мікалай неўзабаве памёр. Паколькі Галіна з Мікалаем не былі запісаны, Мікалаева сям’я перапісала гаспадарку на сваю ўнучку з Л. Галіна выехала на працу ў Бельгію, а Марк вучыўся і рабіў на гаспадарчы свайго надшлага айчыма і даглядаў ягоную маці, якую называў сваёй бабкай. Галіна, вярнуўшыся з замежжа, купіла невялікую хату ў мястэчку Н., побач пабудавала прыгожы дом. Не абсталывала яшчэ цэлага, але ў кухні ўжо можна жыць. Адкупіла кватэру ў блёку ад Мікалая З. з Н. у цэнтры мястэчка для свае старэйшае дачкі Агнешкі, якая таксама працуе за мяжой у Бельгіі.

Айчымава сям’я адабрала гаспадарку ў Марка і прагнала з хаты. Маці купіла яму хатку ў І., куды ён перасяліўся. Пачаў Марк абрабляць гаспадарку свайго дзеда па маці ў вёсцы Б. Н-скай гміны, якую дзед перапісаў быў на сваю дачку Зою, што пастаянна пражывае ў Беластоку (паставіла там дом) ды сына Яўгена. Зоя таксама часцей цяпер у Бельгіі, чым у сталіцы Падляшша. Марк абрабляе тую гаспадарку, што належыць яго сваякам, арэ, засявае пераважна ярыной. Але на збор плёну, здаецца, не заўжды мае сілу ці ахвоту. Чакае даплату ад Еўрасаюза? Дарэчы, і так яна трапіць не ў ягоныя рукі.

Лукаш МІКАЛАЮК

Не іграй, Войтак...

Грошы — спрадвечная праблема цывілізаванага свету. Дрэнна, калі іх няма, але невядома куды дзяваць іх, калі ў кашальку залежваюцца. Летам мінулага года зманіла мяне чыноўніца банка „высокага прыбытку” і падпісаў я дамову з Таварыствам інвестыцыйных фондаў ПКО на трохгадовае фінансаванне ўкладанне. Чыноўніца, як і я, лічыла на пасляховы гаспадарчы рост, затым і на павышэнне інвестыцыйных фондаў. Усё праходзіла акуратна да апошніх падзей на фінансавым рынку. Амерыканскі крызіс ахапіў і нас. Пачалі раптоўна падаць акцыі на міжнародных біржах. Закалат учыніўся і ў нашай краіне. Хоць кіруючая кааліцыя з міністрам фінансаў на чале суняцца грамадскасць, але факты застаюцца фактамі.

На злом галавы падаюць акцыі на польскім рынку. Калі я паспрабаваў даведацца ў ПКО, як маецца справа майго ўкладу, пачуўтакое: „Трэба пачакаць. На сённяшні дзень забраць грошы, гэта абазначала б страту каля тысячы злотых”. І што скажаце, даражэнькія, каму верыць. Міністру фінансаў, які гарантуе непарушнасць пакладзеных грошай, ці сумнай рэчаіснасці, якая зводзіцца да затраты маіх сціпных ашчаднасцей? Калісьці пакойны бацька маўляў: „Не іграй Войтак, не прайграеш портак”. Але аб гэтым запозна гаварыць. Іншая мудрасць гаворыць: „Хто на гарачым апарыцца, тады на халоднае дзьмухае”. Так са мною будзе. Больш не дамся звесці ніякай дурніцы.

Уладзімір СІДАРУК

Мабыць, нямногія Чытачы задумваліся над значэннем слова „рынак”. Рынак абазначае не толькі гандлёвую плошчу, ён часта бывае цэнтрам нейкай большай мясцовасці, значыць, месцам важным. Але ці так сапраўды ёсць?

У Орлі таксама ёсць рынак — гэтак здавён-даўна жыхары называюць цэнтр мястэчка. Калісь гэтае месца засялялі галоўным чынам яўрэі, пасля вайны дамінаваў там ГС. Ды і зараз ГС у цэнтры, хаця палова геэсаўскіх крамаў пустуе.

Што ж тады ў Орлі называць рынкам? Некалькі дзейных крамаў, а калі так, дык якія, бо ніводная з іх нічым не адметная. У цэнтры Орлі (і хіба не толькі) ёсць бар, значыць, арандаваная геэсаўская гаспода, якая, не так як раней, не рыхтуе абедаяў. Стары будынак, а так папраўдзе шэраг будынкаў, хаця сёлета быў звонку памалываны, выглядае непрыцягальна.

„Алкаголь для людзей” і хіба таму ў нашай краіне гнуцца пад ім полкі ў крамах, а ў цэнтры мястэчка мусіць стаяць гаспода, якую згодна з духам часу сталі называць барам. Гэта „храм” любіцеляў усялякіх развяселяльных напояў ды месца, адкуль бяруць свой пачатак розныя няшчасці. У кароткую вулічку Спудзельчую пешаходы завітваюць рэдка, нават у крамы кіруючыся ў абыход яе. Трэба, аднак, адзначыць, што ў Орлі падхмеленых асоб на вуліцах амаль не відаць, аднак паліцыйныя статывыкі не хлусяць.

„Не меншае, але нават буйнее лік асоб празмерна спажываючых алкаголь і залежных ад яго”, — сцвярджае аспірант Славамір Нічыпарук з бельскай камендатуры паліцыі. Паводле запісаў у арлянскай амбуларыі каля 8-10% насельніцтва, пераважна мужчын, хварэюць у выніку празмернага працяглага спажывання алкаголю

На сесіі Гміннай рады ад 9 верасня г.г. радныя атрымалі пісьмовую інфармацыю пра стан бяспекі і публічнага парадку на тэрыторыі Арлянскай гміны за перыяд з 1 чэрвеня 2007 года да 31 ліпеня 2008 года. Вынікае з яе, што сітуацыю трэба ацаніць з... задавальненнем. Не зафіксавана ніякіх сур’ёзных злчынстваў, напрыклад, забойстваў. За згаданы перыяд адзначана 37 законапарушэнняў (у першым паўгоддзі мінулага года было іх 19). Зафіксавана адну пакараж (у першым паўгоддзі мінулага года было іх пяць), 8 пакараж з узломам, адзін разбой, чатыры бойкі, 5 пашкодванняў маёмасці і 18 іншых незаконных учынкаў. Аптымiстычнае тое, што большасць віноўнікаў была выкрыта зараз пасля процізаконых учынкаў ці ў выніку расследавання і справядліва засуджана. Было 129 правiннасцей, найчасцей дарожных, парадкавых і маёмасных.

Зараз на тэрыторыі Арлянскай гміны на службовай прымеце ўчастковага ёсць шасцярых непаўлетніх. Траім з іх пагражае дэмаралізацыя, а трое з’яўляюцца віноўнікамі ранейшых каральных учынкаў. Не зважаючы на прафілактычныя дзеянні з імі, адзін з іх чарговы раз здзейсніў забаронены ўчынак.

Акцыяй Блакітных карт зараз ахоплены чатыры сям’і (годам раней было іх тры). Маецца там дачыненне з фізічнымі і псіхічнымі здэкамі ў сям’і і празмерным спажываннем алкаголю віноўнікамі.

Бяспечная Орля

Тэкст і фота Міхала МІНЦЭВІЧА

На арлянскім рынку пуста

Як сцвердзіў Славамір Нічыпарук, асобы, якія празмерна спажываюць алкаголь, часта не трымаюцца законных нормаў і прынышаў грамадскага сужыцця. Сваімі паводзінамі выклікаюць паліцыйныя інтэрвенцыі. З чэрвеня мінулага года па сёлетні жнівень працаўнікі Павятовай камендатуры паліцыі ў Бельску-Падляшскім выканалі 179 розных інтэрвенцый на тэрыторыі Арлянскай гміны. Яны затрымлівалі віноўнікаў законапарушэнняў, рэпрэсавалі ды праводзілі прафілактыку з мэтай прадукілення падобных сітуацый на будучыню. Гэтыя статывыкі паказваюць, што Арлянская гміна ў ліку перадавых у павятовым маштабе па ўзроўню бяспекі і публічнага парадку.

Прысутны на сесіі намеснік павятовага каменданта паліцыі ў Бельску-Падляшскім падінспектар Яраслаў Пшыбышэўскі дадаў да гэтага:

— Для лепшага ўяўлення скажу, што Арлянская гміна знаходзіцца на тэрыторыі Падляшскага ваяводства, якое паводле агульнапольскіх рэйтынгаў лічыцца адным з найбеспячнейшых у краіне, а наша камендатура ў ліку перадавых па ўзроўню бяспекі ў ваяводстве. На нашай тэрыторыі маем найвышэйшыя паказчыкі выяўлення злчынстваў (82,6%) і спад іх дынамікі. У Арлянскай гміне гэты паказчык сягае 91,9% і ён хіба найвышэйшы ў маштабе краіны, асабліва ж улічваючы крымінальныя выпадкі, якіх было вельмі мала, усяго 37. Думаю, што нечага наракаць, хаця ніколі няма так добра, каб не магло быць лепш. Несумненна, мясцовае грамадства можа адчуваць пэўную пагрозу ад законапарушэнняў, асабліва грамадска дакучлівых пасяганняў на маёмасць, калі ў наваколлі паяўляецца злчынцаў або вандал. Мы стараемся прадукіляць гэта і маем надзею, што наступны год будзе лепшы і мы са свайго боку будзем намагацца каб на нашай тэрыторыі было яшчэ больш бяспечна.

Віцэ-старшыня Гміннай рады Антон Голуб з Дыдулэў сказаў:

— Па-суседску з нашай гмінай, у Красным Сяле, сёлета адбываюцца трывожныя падзеі, якія кранаюць двух гаспадароў (мова пра злчынныя падпалы — М. М.); я не хацеў бы быць на іх месцы.

— Справа складаная, — адказаў спадар Пшыбышэўскі. — Гэта вясковая тэрыторыя, дзе ананімнасць даецца нялёгка. Звычайна падпалы адбываюцца ноччу, а там у белы дзень, калі людзі працуюць, злчынца падпальвае чужыя будынкi. Найгорш падпільнаваць свайго віноўніка. Стараемся прадукіляць чарговыя

падпалы і маю надзею, што чарговых няшчасцяў не будзе. Намагаемся выкрыць віноўніка і даказаць ягоную віну.

Я спытаў каменданта пра бяздомных сабак. Першая справа кранала трох бадзяючыхся па Орлі сабак, якія былі загрызлі малую ферму трусаў у аднаго жыхара, у іншага пагрызлі курэй. Загваздка ў тым, што тыя сабакі бываюць на некалькіх уладаннях аднаго жыхара, які ўпіраецца, што гэта не ягоныя сабакі, але ён амаль штодзённа ездзіць па Орлі ў атачэнні гэтых сабак. Другая праблема з парай сабак, якая асабліва не любіць людзей і нападае на іх. У маі некаторыя жыхары, у тым ліку і я, паведамлялі войту пра гэта і ён зрагаваў на справу хутка, просячы неадкладнай інтэрвенцыі прытулак для жывёлін у Беластоку, што па вуліцы Далістоўскай. На жаль, без выніку. Да гэтай пары ўжо далучыўся трэці сабака і яны гаспадарачы ў Орлі і наваколлі, што страх выходзіць на вуліцу. Некалькі гадоў таму, калі сабакі загрызлі ў полі цялят, праблема вырашылі паляўнічыя.

— Справа бяздомных сабак, гэта ўласная задача гміны, — адказаў намеснік каменданта. — Мы, як паліцыя, можа прыняць меры, аднак не маем столькіх паліцыянтаў, каб ставіць іх на дзяжурства за сабакамі. Калі чалавек выязджае з сабакамі, паведаміце, каб высланы патруль мог даказаць яму віну. І трэба сабраць доказы — нехта мусіць гэта пабачыць і пацвердзіць, што тыя сабакі жывуць на панадворку віноўніка. Бо калі жывуць на яго панадворку, то ён павінен іх там трымаць. Людзі могуць мець розныя прэтэнзіі да паліцыі, але мусіце зразумець, што ў некаторых выпадках пасляховае дзеянне службоўцаў залежыць ад дапамогі грамадства. Інфармуйце нас, вышлем патруль, бо гаворка тут пра парушэнне грамадскага парадку, і мы прымем у адносінах да віноўнага адпаведныя меры. Але адлоўліванне сабак з’яўляецца ўласнай задачай гміны. Калі гаварыць пра ўмяшальніцтва ў справу паляўнічых, дык яно — санітарны адстрэл — магчымае, аднак у адлегласці ад збудаванняў большай за 200 метраў і пры адсутнасці адзнак уласнасці ў жывёлін.

Віцэ-старшыня Антон Голуб спытаў, ці калі нейкі бяздомны сабака з’явіцца ў нейкага гаспадара на падворак, дык ці там можна яго адстрэліць. У адказ пачуў ён, што такога сабаку трэба злавіць, а паляўнічыя сваё майстэрства могуць паказаць толькі па-за забудовай.

Нам у спадчыну дадзена мова

Размова з Тамарай ЯЎДАСЮК — сакратаром Таварыства сяброў Кляшчэлеўскай зямлі.

— У мінулым годзе Вы адзначалі дзесяцігоддзе Таварыства. Ці яго стварэнне было спантаннай ініцыятывай?

— Галоўным ініцыятарам заснавання Таварыства сяброў Кляшчэлеўскай зямлі (ТСКЗ) быў прафесар Васіль Крупіч, ураджэнец Дабрывады, цяпер — прарэктар Політэхнічнага інстытута ў Беластоку. Ён ад пачатку старшыняствуе таварыству, якое заснавала група выхадцаў з Кляшчэлеўскай зямлі і мясцовыя дзеячы з дапамогай мясцовых улад. У Таварыстве ў галоўным згуртавана інтэлігенцыя. Раз у год, у канцы ліпеня, калі ладзяцца Дні Кляшчэляў, мы праводзім адкрытыя сустрэчы і запрашаем выхадцаў з нашых мясцовасцей, якія раз'ехаліся па Польшчы. Прапануем ім дзейнасць у ТСКЗ, павялічваем кола членаў і прыхільнікаў Таварыства. Такім чынам у ТСКЗ трапіў лёгчык, падпалкоўнік Мікола Падлашчык, які жыве ў Мельцы, а летам прыязджае ў родны дом у Кляшчэлях (аб выстаўцы мінералаў з яго калекцыі ў Кляшчэлеўскім цэнтры „Гладышка” нядаўна пісалі мы ў „Ніве”). Мастак Славамір Смык з Кляшчэляў, Аліцыя Барона з Сакоў, ці Марыя Клімовіч з Дабрывады — гэта мясцовыя дзеячы, якія працуюць больш пастаянна. Гістарычную кніжку пра Кляшчэлі пры дапамозе ТСКЗ выдаў наш член, гісторык і русіст Мікола Рошчанка — універсітэцкі выкладчык з Любліна, а наша Таварыства выдала зборнік вершаў Ядвігі Карпюк, якая вывядзіцца з Кляшчэляў.

— Ці ў Вашай дзейнасці многа месца адводзіць захаванню мясцовай культуры і традыцый?

— Мы стараемся захаваць ад забыцця нашу спадчыну. Супольна з Гарадскім асяродкам культуры рэалізавалі мы праект „Аб гэтым памятаецца ў маёй сям'і”, накіраваны перш за ўсё да вучняў з Дабрывады, Тапаркоў і Дашоў, але да ўдзелу ў нашым мерапрыемстве прымалі мы ўсю моладзь, адкрытую на даследаванні мінулага. Дзеткі і моладзь мелі паразмаўляць са старэйшымі сямейнікамі і распытаць іх аб жыцці ў мінулым. Перад тым мы ладзілі спатканні з этнографам Нэляй Шчукай з Гайнаўкі, каб удзельнікам праекта ўсвядоміць вялікую вартасць мясцовай культуры і каштоўнасць даўніх прадметаў штодзённага карыстання, якія за сімвалічную капейку скупляюць прыезджыя. У выніку людзі сталі больш перакананымі, што трэба захоўваць сваю культуру, а таксама даражыць даўняй вопраткай і старымі прадметамі, якія захоўваюцца яшчэ на паддашках. Пазней вучні рыхтавалі прэзентацыі або запісалі апаведы, якія ацэнваліся камісіяй і ўзнагароджваліся. Дзеткі і моладзь прынеслі на прэзентацыі традыцыйныя мясцовыя стравы, сярод іх хаця б кісель, грушнік ці булачкі, прыгатаваныя паводле даўніх рэцэптур. Мы сабралі столькі матэрыялу, што можна выдаць невялікую кухарскую кніжачку з рэцэптамі мясцовых страў. Вучні паказвалі даўнія гульні, колішнюю вопратку, прэзентавалі старыя прылады працы, а таксама састаўлялі генеалагічныя дрэвы, каб як найбольш даведацца аб сваіх продках.

— Вы супрацоўнічалі з вучнямі ў час іншага праекта, накіраванага на знаёмства з наваколлем.

Фота АЛЯКСЕЯ МАРОЗА

Тамара Яўдасюк: — Адна з задач Таварыства сяброў Кляшчэлеўскай зямлі — пераканаць дзяцей вучыцца гаварыць па-свойму

— Разам з Гарадскім асяродкам культуры рэалізавалі мы праект „Гід па наваколлі”, у час якога кляшчэлеўскія школьнікі знаёмліліся з прыроднымі і гістарычнымі атракцыёнамі наваколля. Я ў час спаткання з моладзю якраз расказвала пра маю родную Дабрываду і звяртала ўвагу маладым людзям на неабходнасць захавання нашай спадчыны.

— На што Вы звярталі асабліваю ўвагу?

— Я гаварыла, што маладыя, калі дарастуць, павінны трымацца нашай даўняй архітэктуры, якую можна яшчэ зберагчы. Калі будуць рамантаваць дамы сваіх продкаў, павінны як мага найдакладней захаваць іх арыгінальны выгляд. Калі ўжо будуць парадкаваць інтэр'ер дома, павінны пастарацца захаваць хаця б яго вонкавы выгляд. Калі на панадворках растуць старыя дрэвы і знаходзяцца яны на вольнай прасторы, добра было б іх пакінуць, бо нашы продкі ўмела праектавалі выгляд сваіх панадворкаў, засаджваючы карысныя дрэвы. Зараз пайшла мода садзіць на панадворках экзатычную расліннасць і вырэзваць старыя яблыні, слівы ці грушы, якія састаўляюць непаўторную прыгажосць. Яшчэ раз я прыпомніла, што даўнія прадметы і вопратка, адпаведна экспанаваныя, могуць упрыгожваць нашы дамы.

— Нам у спадчыну перш за ўсё дадзена мова.

— Старэйшыя вясковыя вучні яшчэ ўмеюць размаўляць па-свойму, але ў размовах з бацькамі я старалася пераканаць іх, каб і маленькіх дзетак вучылі гаварыць на роднай мове. Калі бацькі тлумачаць мне, што апасаюцца, каб іх дзіце, гаворачы дома па-свойму, не адстала ад ровеснікаў у валоданні польскай мовай і каб пасля не высмейвалі яго ў школе, я іх пераканваю, што навучыўшы дома сваіх дзетак няправільна гаварыць на польскай мове, робяць ім большую шкоду. Лягчэй у школе навучыць дзіця гаварыць правільна па-польску ад асноў, чым перавучаць яго (спадарыня Тамара Яўдасюк многім гадамі працавала настаўніцай і зараз, будучы на пенсіі, свой вольны час прысвячае грамадскай дзейнасці — А. М.). Я моладзі тлумачу, што польскай мове насур'ез я пачала вучыцца ў школе і правільна ёй валодаю, а ўмеючы гаварыць па-свойму намнога лягчэй мне, чым палякам, дагаварыцца з жыхарамі Чэхіі, Славакіі, Балгарыі, Беларусі, Украіны ці Расіі. Я бачу, што вучняў лягчэй падгаварыць, каб пача-

лі вучыцца гаварыць па-свойму, чым іх бацькоў, каб нешта зрабілі ў гэтым напрамку. Задачай Таварыства сяброў Кляшчэлеўскай зямлі якраз з'яўляецца, м. інш., праца па перакананні дзяцей, каб вучыліся гаварыць па-свойму. У час нашых сустрэч мы з сабой таксама размаўляем па-свойму.

— Вы гаворыце аб патрэбе захавання даўняй архітэктуры і самі таксама аднавілі свой родны дом у Дабрывадзе без змены яго выгляду. Відаць, рэжысёр фільма „Чужы VI” па гэтай прычыне рашыўся здымаць некаторыя сцэны якраз у Вашай хаце.

— Бацькоўскі дом у Дабрывадзе быў пастаўлены якраз 73 гады таму. Рамантуючы яго, я старалася захаваць стары выгляд — з навугольнікамі і аканіцамі. Усярэдзіне таксама ў большасці не мяняла я інтэр'еру хаты, толькі ў каморы зрабіла ванную, а ў адгароджанай каморцы паставіла газавую пліту. Турысты затрымліваюцца каля майго дома. Асабліваю ўвагу звяртаюць яны на хлебную печ, даўнюю мэблю, палатняныя вырабы, якія здобяць сцены і стары ложак. Фільм „Чужы” паказвае, як людзі ў розных кутках Польшчы ўспрымаюць маладога чалавека, пераапанутага за артадаксальнага яўрэя. Калі гэты „яўрэй” прыехаў на Падляшша, фільм здымаў, між іншым, у Малочках, Мілейчычах і Дабрывадзе. У фільме адны ўспрымаюць яго за бізнесмена, а іншыя — за ўнука нейкага жыда, які ў час вайны закапаў скарб і прыехаў яго адшукаць. У гэтым кароткаметражным фільме жыхарка нашага сяла гаворыць, што ў вёсцы ёсць прыгожая хата і накіроўвае новапрыбылага ў мой дом. Я цешуся, што прыгажосць майго дома заўважыў нават рэжысёр фільма, які заявіў, што ў маёй хаце бачыць многа скарбаў з мінулага.

— У Таварыстве вылучаюцца выхадцы з Дабрывады, якая стала атракцыёнам для турыстаў.

— У нас хату аднаўляе журналіст Радзё Беласток Ян Смык. У родныя хаты намерваюцца прыязджаць на адпачынак або і перасяліцца на пастаяннае жыхарства, перайшоўшы на пенсію, іншыя выхадцы з сяла. За Дабрывадай багатая гісторыя, а па даўнасці раўняецца яна з Кляшчэлямі, бо была заснаваная ў пачатку XVI стагоддзя. Дабрывада распаложана ў прыгожай даліне рэчачкі Дабрывадкі. Здаўна лічыцца, што вада, якая выплывае з крыніцы, лечыць хваробы вачэй. Старэйшыя дабрывадцы паспяхова лечылі вочы і іншыя хваробы вадой з нашай крынічкі, а ў кожнай хаце стаяла бутэлька з крынічнай вадой. Вада ў ёй, так як і ў Крыначцы, асвячаецца на Тройцу. Мая мама і не так даўно лечылася ў акуліста, але дадаткова прамывала вочы вадой з крыніцы. У нас ёсць свая царква і перыядычна прыязджае да нас служыць свяшчэннік. Апошнім часам у нашай вёсцы была пастаўлена дошка з інфармацыяй аб гісторыі Дабрывады і яе атракцыёнах. Была таксама адноўлена сцяжынка побач рэчкі, якая вядзе ад царквы да крынічкі. Штотраз больш турыстаў заяджае да нас, а прафесар Васіль Крупіч выдаў нават альбом графікі аб Дабрывадзе. Знаходзяцца ў ім работы студэнтаў, на якіх яны адлюстравалі непаўторную архітэктуру вёскі і прыгожыя краявіды каля рэчачкі.

— Дзякуй за размову.

Гутарыў Аляксей МАРОЗ

Мяса з „Божай кароўкі”

З цёткай Соняй з суседняй вёскі, калі яна праяжджае праз маю, едучы на ягады ці грыбы, мусім пагутарыць. Соня прыпыніцца хоць на хвіліну, сама распытае ды раскажа пра свае справы. 23 ліпеня ехала цётка Соня ў Бялоцкі лес па ягады і ўбачыўшы мяне на падворку, расказала мне пра сваю мясную беластоцкую прыгоду. 15 ліпеня купіла яна была мяса ў краме „Бядронка” што па вуліцы Рыжскай, 1...

— Пазваніў быў да мяне сын з Памор'я, — расказвала цётка Соня, — што пад канец ліпеня прыедуць да мяне з жонкай ды дачкой з зяцем ды праўнікамі, каб пагасцяваць на Падляшшы, падыхаць свежым паветрам... Зайшла я ў тую „Бядронку”, купіла кавалак кумпяка, каркавіны ды кавал худзенькага перараслага мясам бачку. Заплаціла грошы, далі мне фіскальны рахунак і я паехала дахаты задаволеная, што прыму ды накармлю гасцей...

Цётка Соня цяпер пенсіянерка, не гадуе сваіх свіней, але ўсе ведаюць, што яна вельмі ўмела гатовіць мяса. Прыехаўшы тады з крамы, паклала купленае мяса ў халадзільнік. А калі стала рыхтаваць стравы — пасаліла ды прыправіла мяса з „Бядронкі” і стала яго плячы, пачула якісьці непрыемны пах. Муж спытаўся адразу: „А што ў цябе так смярдзіць на кухні?”

— Мяса з „Божай кароўкі”!

— То ж сабака яго ў пысу не возьме!

Праўда, ні цётка Соня, ні яе муж, ні нават іхні кот не ўзялі ў рот спечанага мяса з „Божай кароўкі”. Сабака таксама не прабаваў, бо яго ў цёткі Соні няма, — няма чаго пільнаваць на падворку ў пенсіянераў.

Малая суцеха, але і я расказаў цётцы Соні пра сваю мясную прыгоду. Я сваё мяса купіў быў у заблудаўскай кааператывунай геэсаўскай краме, што насупраць царквы. Купіў я тое-сёе з мяса, а кавалак каля паўкіло бачку прадаўшыца дастала з халадзільніка, і купіў я яго таксама. Калі мы падрыхтавалі той бачок, давялося яго аддаць сабаку, які, праўда, спахнуў усё ж яго ў перадкаляднае свята. Я больш у тую краму не заходзіў — ужо будзе тры гады. Напэўна і цётка Соня наступным разам абміне тую, у якой набыла падазронае мяса з... „Божай кароўкі”.

Мікалай ЛУК'ЯНЮК

Беласток

На вакзале ПКС

На беластоцкім аўтавакзале ёсць падземны тунель, з якога ўсходы вядуць уверх у напрамку аўтобусных стаянак. Тут на сцяне віднеюць нумары стаянак, каб пасажыру лёгка было знайсці стаянку „свайго” аўтобуса. На жаль, зараз шмат дошак з нумарамі ад 1 да 24 хуліганы сарвалі. Не адшукаць нумароў 13, 14 і 16 ды да іншых усходаў. Пасажыры нервуюцца і падбегаюць шукаюць патрэбныя ім нумары.

Гэтак можна не паспець на „свой” аўтобус! Прытым гэта можа быць апошні аўтобус, каб даехаць дамоў!

Ці так павінна быць на аўтавакзале ў ваяводскім горадзе? ПКС павінен паклапаціцца пра новыя дошкі ў месцы сарваных і ўжо неіснуючых!

(яц)

Ганна Кандрацюк (zorka@niva.iig.pl)

Звярка

Д л я д з я ц е й і м о л а д з і

Ліса і барсук

Доўга блукаў барсук па пушчы ў пошуках прыдатнага для жытла месца. Яго вялікасьць па мянушцы Тлусты Пацук не магла змірыцца з такой абразай, якую ўчыніла яму ліса. Дзесяткі год увесь барсучыны вывадак жыў на схіле высокага пясчанага ўзгорка. Звяркі разбудоўваліся, пашыралі свой дом па меры павелічэння сям'і. І вось на старасці прыйшлося барсuku з'язджаць з наседжанай нары.

А пачаліся непрямнасці пасля таго, як гаспадар забыў зачыніць дзверы сваёй хаткі і пакінуў яе без нагляду на нейкі час. Гэтымі абставінамі скарысталася ліса. Яна даўно марыла займець такі чысты прасторны дом, як у барсука. Сама ж ленавалася зрабіць сабе нары. Хітрук даўно заўважыла, які яе сусед чысцюля. Кожны дзень ён прасваў сваё дарагое паласатае футра і ўся ягоная радня пастаянна прыбіралі ў падземных харомах, двойчы ў год мяняла травяныя падсцілкі. Лісу брала зайздрасць, яе нервалава барсукова дамавітасць. Спробы сілком захапіць чужы дом не атрымаліся, бо барсук толькі з выгляду ціхі ды рахмань. Але калі яго зачэпіць, зубы пакажа.

З лісой Тлусты Пацук не сябраваў, бо не цяпеў яе хітрыкаў і бруду, які кумачка пасля сябе пакідала. Вечна

ля яе „сталоўкі” валяліся косці і сапсаваныя кавалкі мяса. Сама ж хадзіла непрыбранай і нехайнай.

Ліса добра ведала, як адваяваць у Тлустага Пацука без бойкі і сваркі яго апартаменты. Варта было схітрыцца і залезці ў барсучыную нары, ды там набрудзіць, як барсук сам пакіне сваё жыллё. Так і здарылася. Нахабнасць рыжай прайдохі, якая запаскудзіла яго дом, вымусіла паважнага гаспадара падацца як мага далей ад гэтага месца.

Вельмі стаміўся барсук, пакуль знайшоў прыдатны схіл невялічкага пагорачка. Вакол прасціраліся зараснікі малінніку і ажыны. Не губляючы часу, ён прыняўся за работу. У будаўніцтве яму дапамагала ўся сям'я. Кожны са звяркоў рыў сабе апачывальню і персанальны туалет.

Шмат прайшло часу, пакуль новы дом не прыняў належны выгляд. Тлусты Пацук столькі сіл аддаў зямным работам, што амаль удвая пахудзеў і бліскучы яго кафтан абвіс на баках. Барсучыха, занепакоеная яго здароўем, ўзялася лячыць гаспадара лекавымі пушчанскімі травамі.

Да зімы барсук акрыяў і набраўся сіл. На новых мясцінах было ўдасталася жучкоў і чарвячкоў, і хутка ён зноў стаў апраўдваць сваё прозвішча. Але

Фота Ганны Кандрацюк

якраз ягоныя запасы тлушчу ледзь не сталі прычынай гібелі Тлустага Пацука.

Як заўсёды, барсук выйшаў ноччу папаляваць на розных дробных істот. І не ведаў ён, не гадаў, што цяпер не ліса, а злы чалавек адшукаў яго нары і паставіў пастку. Не спыніла браканьера ні тое, што барсук занесены ў Чырвоную кнігу і паляванне на яго забаронена, ні тое, што ў Белавежскай пушчы звяры наогул знаходзяцца пад аховай. Браканьер паквапіўся на тлушч барсука, які ў народзе лі-

чыцца лекавым сродкам. Ад гэтага і пакутуюць безабаронныя звяркі.

Ціха прасоўваўся наш Тлусты Пацук цераз зараснік ажыны, як раптам побач нешта лязгнула і хтосьці голасна заенчыў. Выцягнуўшы доўгую мордачку з-за кустоў, барсук убачыў знаёмую лісу. Яна трапіла ў пастку, якая прызначалася яму. Выходзіць, і тут высачыла яго рыжая шэльма ды не паспела выкурыць сям'ю з новай нары, як папала ў бяду. Нездарма прымаўка раіць: не рый суседу яму...

Таіа СКУРАТАВА

ГІСТОРЫЯ АБ ТЫМ, ЯК ПРАВІЛЬНА ТРЭБА ПАДКЛАДВАЦЬ КАВУНЫ Ў ПАРТФЕЛЬ

Аднойчы Агнешка прыйшла ў школу раней звычайнага. Спокойна раскрыла сумку і раптам, дастаючы розныя кнігі ды сшыткі, заўважыла на дне крэпкі грэцкі арэх. Але ж яна добра памятала, што не клала яго туды! Тады хто?

Азірнулася, уважліва аглядзела прысутных. Кожны займаўся сваімі звычайнымі справамі. І толькі вушы Лёнічка крыху гарэлі, як лісточкі барвовай асінікі ў восеньскі дзень.

Наступнай раніцай у сумцы Агнешкі ляжаў крутабок, жоўташчокі яблычак. Па ўсім відаць, на дзіва сакавіты, аб чым сведчыў духмяны водар, які пранізваў наскрозь усе сшыткі ў дзявочай сумкавай гаспадарцы. І зноў ніхто на тое не звярнуў аніякай увагі. Затое шчокі ў Лёнічка ўжо гарэлі, як вечаровае сонца, калі яно апускаецца ў калодзеж надлесавое хмаркі...

Яшчэ праз дзень дзяўчына знайшла ў сваёй сумцы крыху нязвыклы для традыцыйнай будзённасці зеленаваты плод авакада. Яна з насцярогай дастала яго, баючыся праціснуць глянцавітабархотную скурку. І... яшчэ раз самым уважлівым чынам аглядзела шэрагі са сталамі. Кожны займаўся хто чым.

І толькі Лёнік, мілы Лёнічак нібыта адводзіў позірк у акно, а сам не-не ды кідаў пагляд наўскос, адначасна жадаючы і баючыся сустрэцца з прыгожанькімі і крыху гарэзнымі вачыма Агнешкі. Нейкая ціхая загадкавасць таксама свяцілася ў вачах дзяўчыны — толькі хлопец яе, здаецца, пакуль не заўважаў.

А наступнае раніцы...

Ужо Лёнічак раскрыў свой партфель, і раптам зверху выпала на стол невялікая белая цыдулка. „Ты мне вельмі падабаешся”, — было выведзена акуратным почыркам Агнешкі. „Ты мне таксама”, — знайшла яна новым ранкам у сумцы замест яблыкаў, арэхаў і розных экзатычных пладоў.

А потым... Была ўжо не раніца, а ціхі кастрычніцкі вечар. І сядзелі яны разам у паркавай альтанцы, і вялізны ружова-празрысты кавун ляжаў перад імі, разрэзаны напалам. І раз-пораз сплталіся моцна крыху ліпкія ад кавуновага соку пальцы, а вечаровыя промні то зліваліся, то адбіваліся ад самых салодкіх кропляў, што ціха дрыжалі на іхніх вуснах.

Ваш Дзядзечка Сід
9 кастрычніка 2008 г., Гродна

Міра ЛУКША

Карова з Малочак

У Малочках жыве звычайна-незвычайная карова, Карова Мілка — лінгвістка адмыслова.
Калі сюды прыедуць госцейкі з замежжа, Мілка па-іхняму як трэба рэжа:
„Му!” — па-нямецку ці англійску так выводзіць, Як аніводная кароўка ў прыродзе!
Мо гэта не такая штука ні моўная, ні іншая якая, Каб тое „му!” сказаць як у кожным іншым краі?!
Можа ў Еўропе на лугах мурожных Як і ў Малочках так „памукаць” можна?
Гарой Малочкі! Хай жыве кароўка, Што есць траву і перажоўвае так лоўка, І, што важнейшае, у хоры з маладняком Памукае ды пачастуе малаком!
Хвала карове ды слава Мілчынаму „му!”
Слава Малочкам і летам, і ў зіму!
І за здароўе Мілкі тост узясем мы малаком І разам усе памукаем у тон!

Зося з першага „а” класа

— 3 —

Самае цікавае месца ў ІІ ліцэі гэта лесвіца. У будынку ўсяго пяць паверхаў. У час перапынкаў вучні сустракаюцца на прыступках усходаў. Тут усе аб сябе трыццаці і зачэпваюцца, знаёмяцца або спрачаюцца. Праўдападобна таму гэтае месца найлепшае!

Калі Зося ўпершыню ўскараскалася на пяты паверх, яна падумала: „Можа дзякуючы гэтай лесвіцы, я крыху пахуذةю за тры гады?!” Дзяўчына так задыхалася, што не была ў змозе прывітацца з хлопцамі са свайго класа, якія чакалі ля дзвярэй. Першым урокам выпала хімія. Настаўніца правярыла прысутнасць і адразу паклікала да дошкі.

— Прабачце, — адазваўся Лёнік, які сядзеў за адной партай з Зосяй, — нас не пытаюць у першы тыдзень навукі...

— Каб я прытрымлівалася ўсіх правіл, мае вучні ніколі не былі б лаўрэатамі прадметных конкурсаў па хіміі.

— Наш клас матэматычна-фізічны, мы не хочам быць лепшымі за хімікаў, — сказаў нехта ззаду.

— Вось як!? За твае словы пацерпіць увесь клас. Даставяйце карткі! Будзем пісаць кантрольную з трох гадоў гімназіі...

— Не! Не! Не! Просім прабачэння! —

Вершы Віктара Шведы

Лекарская дапамога

Просіць лекара паэт:
— Разгадайце мой сакрэт —
Як запозніцца пісанне
Не магу заснуць да рання.

— Раю каб вы прачыталі,
Тое, што ўжо напісалі
І напэўна наўздагон
Вернецца жаданы сон.

Вуліца Манюшкі

Пытае матулю дачушка:
— Чаму наша вуліца Манюшкі?
— Назвалі так яе менавіта,
Бо славы ён кампазітар.

— Я не чула аб ім ніколі,
Не вучылася нават у школе.
І не ведала аб гэтым, мама,
Што жыве ён на вуліцы з намі.

сталі крычаць вучні. — Мы будзем вучыцца хіміі.

— Я вам не веру, — абурылася настаўніца, — хоць сёння яшчэ вам дарую. Але каб даць вам прыклад маёй моцы, я некага з вас выклічу адказаць.

Жанчына зазірнула ў журнал. Яна доўга глядзела на спісак прозвішчаў, пакуль не спынілася на адным:

— Гняздоўская! Калі ласка, ідзі да дошкі!

Зося вельмі спалохалася. Яна амаль нічога не памятала з гімназіі па хіміі. Яна нават забылася назвы хімічных элементаў.

— Скажы, што атрымаем, калі змяшаем кісларод разам з алюмініем?

— Б... вокіс алюмінію, — адказала дзяўчына.

— Добра, запішы гэта на дошцы.

— Зося нясмела запісала хімічную рэакцыю.

— Дрэнна! — узбударажылася настаўніца. — Як ты можаш не памятаць такіх рэчаў!? Гэта ж асновы...

— Я ніколі не была першай па хіміі, — пачала дзяўчына, — да таго, у гімназіі ў нас амаль не было як у іншых. Наша настаўніца ні разу не правяла з намі хімічнага досведу...

— Ясна, — сказала настаўніца, — каб цябе заахвоціць да навукі, я пастаўляю сёння табе тройку.

— Дзякую! — Зося не спадзявалася для сябе такога шчаслівага заканчэння...

— Памятай, аднак, што гэта не канец тваіх праблемаў, — цягнула жанчына, — зараз ты павінна папрацаваць яшчэ індывідуальна з настаўнікам.

— Мае бацькі не дазваляць хадзіць

на прыватныя ўрокі.

— Тады зробім інакш, — настаўніца не адступала ад свайго намеру. — Табе дапаможа найлепшы вучань з вашага класа...

— Толькі мы яшчэ не ведаем хто ў нас найлепшы.

— Але я добра ведаю, — спадарыня глянула ў бок нашага лаўрэата прадметнага конкурсу па фізіцы. І дадала: — Паўлік Пятрушэня таксама лаўрэат прадметнага конкурсу па хіміі.

— Што? — усе былі ў шоку. — Падвойны лаўрэат? І ці на наступным уроку мы не пачнем пра яго чарговыя поспехі і перамогі?

— Так, Паўлік як мала хто, ведае хімію, — цягнула настаўніца, — можна сказаць, гэты прадмет ён вывучае з калыскі.

Раптам Зосі ўспомнілася як яе найбольшы вораг з садка празываўся на яе „вадоратленак” (па-беларуску: гідрат вокісу), але тады яна яшчэ не разумела і не ведала пра яго прыродную любоў да хіміі.

— А я не хачу! — пачуўся пратэст з перадапошняй лаўкі. — У мяне і так зашмат абавязкаў.

Гэта гаварыў славуты Паўл Пятрушэня.

— Нічога, коцік, — цягнула спадарыня, — калі захочаш, ты знойдзеш час і на гэта.

Зося цалкам абсела. Яна падумала, што дзякуючы новаму рэпетытару яшчэ больш зненавідзіць хімію.

Тэкст: wodorotlenek92@wp.pl
Дызайн: paulina@wp.pl

Музыка з кайфам

Міхась Сцепанюк: „Чакаю эмоцый”

Ужо ў бліжэйшыя выхадныя пройдзе юбілейны выпуск фестывалю „Бардаўская восень”. Сёлета арганізатары прадбачылі шмат цікавых, новага кшталту мерапрыемстваў ды неспадзяванак. Чаму варта прыехаць на „Барды” ў інтэрв’ю сказаў нам Міхась Сцепанюк — старшыня Звязу Беларускай моладзі, арганізатара мерапрыемства.

— Ці лёгка было склаці праграму фестывалю?

— Гэта зайсёды цяжкая справа. Абмяжоўвае нас перш за ўсё час. Канцэрты адбываюцца ў зале Бельскага дома культуры, публіка прымушана сядзець пару гадзін. Не ўяўляю сабе, каб гэта трывала, скажам, восем гадзін! Хочам, каб запрэзентавалася як найбольш выканаўцаў, але ў поўных праграмах.

— У гэтым годзе гэта атрымаецца дзякуючы зменам.

— Так. У першую чаргу трэба сказаць, што час мы эканомілі дзякуючы адсутнасці конкурснай часткі. Такія ў нас ужо традыцыя ў час юбіляў. Другая справа гэта дадатковыя канцэрты. Дадатковыя —

можа кепскае слова, яны — паўнаватасная, інтэгральная частка „Бардаўскай восені”. У іх рамках адбудуцца канцэрты ў Гайнаўцы, Орлі і Беластоку.

— У іх канкрэтныя назвы.

— Так, назвы, якія адразу выяўляюць тэму канцэртаў. „Жаночы канцэрт” у Гайнаўцы гэта прэзентацыя легенды фестывалю — Касі Камоцкай і Таццяны Беланогай, новай зоркі бардаўскай песні. Варта дадаць, што перад канцэртамі адбудзецца эманстрацыя фільма Віктара Корзуна пра мінулагадні фестываль „Канцэрт у сінагозе” гэта арлянскі твор

„Бардаў”. У нядзелю ў 16 гадзін зайграюць там Віктар Шалкевіч ды Аляксандр Памідораў. Ах! Яшчэ сустрача ў бельскай ратушы! Гэта будзе сяброўская размова і крыху музыкі, спадзяюся, што пры актыўным удзеле публікі.

— Ты сказаў пра конкурсную частку, якой не будзе па традыцыі, але, шчыра кажучы, без конкурсу не хапала б выканаўцаў, не было б новых зорак.

— Гэта праўда, але вопыт паказвае, што калі конкурс не адбываецца, тады ў наступным годзе паказваюцца сапраўдныя з’явы. Музыкі даспяваюць. Так было ў выпадку Таццяны Беланогай, якая з’явілася ў час 11-й „Бардаўскай восені”.

— Рытуецце яшчэ адну неспадзяванку.

— Так, у першы дзень фестывалю з’явіцца кампакт-дыск з нагоды пятнаццацігадовага юбілею „Бардаўскай восені”.

— Прывітайся, якога канцэрта чакаеш з нецярплівацю?

— Не буду арыгінальным, калі скажу: „Народны альбом”. У 10 гадовіну з польскай прэм’еры гэтага праекта паявіцца ён зноўку на бельскай сцэне. Чакаю гэтых эмоцый, бо ў 1998 годзе я быў яшчэ падрастком у падставовай школе і ўсё успрымаў па-іншаму.

i_basovka@02.pl

Польска-беларуская кржжаванка № 43

Запоўніце клеткі беларускімі словамі. Адказы, з наклееным кантрольным талонам, на працягу трох тыдняў дашліце ў „Зорку”. Тут разыграем цікавыя ўзнагароды.

Адказ на кржжаванку № 39:

Камар, каша, ар, малако, колер, ліс, Ніна, Ян, акт, алень. Рамонак, шалі, калена, ара, мак, арол, восень.

Узнагароду, кніжку Людмілы Рублеўскай „Мышка Пік-Пік”, выйграла Паўліна Кавальчук з Гайнаўкі. Віншуем!

Samowar	Pokusa	▼	Карпаты	Agat	Wasze	Dzwig	▼		▼
			Marsz			Kod	▶		
Zaproszenie	▶	▶						Dylemat	
Pragnienie	▶					Endem			📖
Kasztan	▶							Ara	Mat
			Bierz	📖	Dama	▶			
Zakatek	▶			📖	Era	▶			📖
Syn		Aromat	▶						📖

Родам з Беластоцчыны

Унук святара Андрэя Туроўскага

Сяргей ЧЫГРЫН

Кожны здаровы і творчы чалавек імкнецца так ці інакш адзначыцца, перадусім, творчасцю ці грамадскай вартасцю на гэтым свеце, хаця б у імя гонару дзяцей, а тым больш унукаў. Наш зямляк Данат Яканюк з Орлі ганарыцца сваімі продкамі, якія склалі, на яго думку, паказальны радавод творчых і працавітых беларусаў „Тутэйшчыны”. У многім, іхнія лёсы — драматычныя, трагічныя, духоўныя, працавітыя ды імпатныя — гэта цэлая гісторыя „ў асобах” нашай Бацькаўшчыны, яе заходняй тэрыторыі з другой паловы XIX — пачатку XXI стагоддзяў. Чатыры гады таму Данат Яканюк больш-менш сістэматычна склаў свае сямейныя дакументы, фотаздымкі, іншыя сведчанні жыцця родаў Яканюкоў ды Туроўскіх у гэтак званыя хатні архіў, і атрымалася пакулі каля 90 аркушаў фармату А-2 (дзеля гэтага ён зрабіў спецыяльны куфар). „Думаю, наперадзе мемуарнае ці літаратурнае абагульненне гэтых дакументаў, вартых сагі пра нашу Бацькаўшчыну, нахштальт „Сагі пра Фарсайтаў” з „Туманнага Альбіёну”, — сказаў спадар Яканюк. А цяпер давайце бліжэй пазнаёмімся з ім.

Данат Яканюк — вядомы беларускі музыказнаўца, дацэнт кафедры тэлебачання і радыёвяшчання Інстытута журналістыкі Белдзяржуніверсітэта, кандыдат філасофскіх навук. Данат Лявонавіч вельмі цікавы чалавек, таму гутарыць з ім мне было прыемна, а яшчэ прыемней пачуць ад яго шмат цікавых гісторый пра сябе, пра свой лёс і род Яканюкоў.

— *Спадар Данат, раскажыце, калі ласка, пра сваіх бацькоў і дзядоў.*

— Мой дзед па лініі маці быў праваслаўным святаром, протаіерэем. Гэта — Андрэй Фёдаравіч Туроўскі (думаю, прозвішча паходзіць ад знакамітага беларускага Тураўскага, што добра было б даследаваць...). Андрэй Туроўскі быў настацелем спачатку ў Ялоўцы на Беластоцчыне, а потым у Гродне (кіраўнік кансісторыі), а падчас Другой сусветнай вайны — настацель у царкве ў Орлі да вясны 1945 года.

У 1940 годзе ў мамы склалася трагічная гісторыя. Яе жаніха — сына дырэктара лесапілкі ў Азёрах пад Гроднам, разам з усёй сям’ёй, рэпрэсавалі — саслалі ў Сібір, як ворага народа. Дзед Андрэя Туроўскага перавялі настацелем у Орлю. Там і пазнаёмілася мама з Лявонам Яканюком — на той час заснавальнікам і гаспадаром уласнай пякарні ў Орлі (ён у 14 гадоў атрымаў пасведчанне ад чэха-майстра-пекара ў Здалбунаве на Украіне, што з’яўляецца майстрам-пекарам і можа адкрываць уласную пякарню. Там я ў Орлі і нарадзіўся 10 лютага 1944 года і, канечне, быў хрышчаны ў арлянскай царкве дзедам.

— *І няўжо Вам дзед даў такое рэдкае імя — Данат?*

— І імя Данат (з лацінкі Donat, яно сустракаецца ў славян, у прыватнасці, у рускага пісьменніка Івана Тургенева — „Падораны”) даў мне

Дзед Даната Яканюка — Андрэй Туроўскі, 1930-я гады

менавіта дзед Андрэй. Вясной 1945 года, падчас вызвалення Беластоцчыны савецкімі войскамі, дзеду Андрэю „прапанавалі” ўсім прыходам (каб заагітаваў прыхаджан) „перайсці” на савецкую беларускую тэрыторыю. Дзед пагадзіўся, і ўся сям’я апынулася ў разбураным Мінску. Пераезд, галечка, разбураны ўшчэнт Мінск даканалі дзед, і праз два месяцы, пасля пераезду ў Савецкую Беларусь, ён памёр. Пахаваны каля Аляксандра-Неўскай царквы на Вайсковых могілках у Мінску.

— *Гэта Вы распавядалі пра лёс Вашага дзеда. А цяпер раскажыце пра свайго бацьку.*

— Бацька часта гаварыў, што „хлебапекі ўсім патрэбны, як фрызьеры

Данат Яканюк

ці шаўцы”, бо хлеб патрэбны ўсім, а таленавітыя хлебапекі — асабліва. У Гайнаўцы Лявон Яканюк удзельнічаў у падпольным прафсаюзным руху, распаўсюджаў антыпальскія, прасавецкія ўлёткі. У 1939 годзе бацьку, як дыпламаванага падхарунжага-кавалерыста (у 1929 ён быў лепшым кавалерыстам нейкай польскай кавалерыйскай часці, нягледзячы на пераслед яго, як праваслаўнага беларуса, атрымаў адмысловы дыплом падхарунжага, які захоўваецца ў нашым сямейным архіве) мабілізавалі ў польскую армію. Разам з іншымі беларусамі трапіў у палон Чырвонай Арміі. З палякамі, у тым

Бабуля Даната Яканюка — Аляксандра Туроўская, 1930-я гады

ліку афіцэрамі, быў у Катэні, дзе, як вядома, палякаў расстралялі, а беларусаў адправілі дахаты. Пехатою ішоў бацька адтуль на Беластоцчыну. А там ізноў ... мабілізавалі, толькі ўжо ў Савецкую Армію. Служыў у часці ВНОС („внешнее наблюдение за самолётами”). Нядоўга служыў, бо спатрэбіліся ... хлебапекі! І вось напярэдадні вайны з немцамі бацька „курыраваў” дзве ці тры пякарні ў Орлі і вакол яе. Адзін тыпус з мясцовай савецкай улады даў

маці. Па прыездзе ў Гродна восенню 1945 года выдзелілі нам 12 сотак зямлі ў горадзе. Бацька ўласнымі рукамі пабудаваў дом, каля яго быў сад-гарод, які бацькі пераўтварылі ў райскі куток з фантамам, дзіцячай чыгункай, стаўком і іншымі аздобамі еўрапейскай сядзібнай цывілізацыі. Яны ж былі „заходнікамі”... У Гродне ў 1946 годзе нарадзіўся мой брат Вадзім. Цяпер Вадзім — піяніст, доктар педагогікі, прарэктар Беларускай акадэміі музыкі ў Мінску, загадчык кафедры музычнай педагогікі гэтай акадэміі.

— *А цяпер раскажыце трохі пра сваю маці.*

— Мая мама — старэйшая дачка Аляксандры (народжанай Гундзяевай дваранскага маскоўскага роду) і Андрэя Туроўскіх. У іх яшчэ былі Ала (мая хросная маці), Ганна ды Віктар. Ганна і Віктар пасля вайны скончылі Віленскую кансерваторыю, дзядзька — харавы дырыжор, стаў заслужаным дзеячам мастацтва Літвы. Маці амаль усё сваё жыццё прысвяціла нашаму выхаванню. Перад Другой сусветнай вайной яна паступіла ў Віленскі медыцынскі інстытут, аднак бацькі не пусцілі яе на вучобу з-за вайны. У нядоўгія савецкія часы (восень 1939 г. — вясна 1941 г.) працавала пад Гроднам у Азёрах медсястрой. У Гродне пасля вайны працавала перыядычна, бо ў асноўным была „хатняй гаспадыняй”, членам бацькоўскага савета школы, як лепшая мама. Але мама, нягледзячы на савецкую сістэму, ладзіла Куццю, Вялікдзень і г.д.

— *Што Вам памятаецца з маленства?*

— Памятаецца слаба што. Толькі паводле фотаздымкаў, як бы аднаўляю сваю генетычную памяць. А вось калі я, мама ды бацька ў яго 80-годдзе (жнівень 1990 года) на „Масквічы” паехалі на малую Радзіму, дык магу сказаць, што гэта былі імгненні спрадвечнай шчырасці, псіхалагічнае „дабудаванне” ўсёй маёй істоты, асабліва, калі я пабачыў крыжы на могілках у Бельску, дзе спрадвечу хаваліся Яканюкі і, дзе пабачыў магілу свайго дзеда Харытона і бабулі Яфіміі, якіх ніколі не бачыў. На месцы, дзе я нарадзіўся (таго цаглянага дому на той час ужо не было), штосьці „пазаямяное” тады зрынулася на мае тагачасныя пачуцці. Дарэчы, наша прозвішча, думаю, паходзіць ад назову беларускай драпежнай птушкі сямейства сакаліных „канюк”. Гэта палякі зрабілі „ЯкЮнюк”, хаця і ў пашпарце напісалі „русін”, што значыць не рускі, але праваслаўны. Па-нашаму — беларус. У Гродне потым „нічога сумняшся” мясцовыя пісцы ў пашпарце так і напісалі „рускі”, зрабілі непісьменную гукавую кальку з „русіна”.

— *Як пачынаўся Ваш жыццёвы шлях?*

— Як згадваў ужо, я нарадзіўся на свет Божы 10 лютага 1944 года ў слаўнай Орлі. У Гродне ў 5 гадоў мама павяла мяне ў мясцовую музычную школу вучыцца іграць на скрыпцы. Бо дзед жа іграў на ёй, а таксама на раялі, які заўсёды быў у святарскай мацінай сям’і, і на гітары, і спяваў, і кіра-

8 працяг ваў хорам у Брэсце. Так вызначыўся мой лёс ажно да 25 гадоў. Закончыў я Гродзенскую музычную вучэльню, паступіў у кансерваторыю па класе скрыпкі. Студэнтам працаваў прафесійна ў дзяржаўным сімфанічным аркестры. Але летам 1967 года зламаў кісьць правай рукі. Тым не менш, кансерваторыю скончыў, быў размеркаваны спачатку ў сімфанічны аркестр Вялікага тэатра оперы і балета Беларусі, затым перавёўся ў аркестр на радыё. Там і „заразіўся” журналістыкай. Перайшоў у музычную рэдакцыю радыё, дзе і адпрацаваў 11 год рэдактарам, старшым рэдактарам, дырэктарам музычных калектываў Беларускага тэлебачання і радыё, каментатарам. Гэты час — час маёй інтэнсіўнай самаадукацыі ў галіне эстэтыкі, філасофіі, а потым і сацыялогіі. Паступіў у аспірантуру Інстытута мастацтвазнаўства, этнаграфіі і фальклору Акадэміі навук Беларусі на спецыяльнасьць музыказнаўства. Аднак цягнула дакладнасьць сацыялогіі, а не расплывістасьць эстэтыкі. Так адбыўся выбар майго трэцяга прафесійнага шляху — сацыялогіі. Але не простая, а на той час унікальная сацыялогія музыказнаўства, ды яшчэ ў сувязі з радыёвяшчаннем. Пасля пакут паводле выбару навуковага кіраўніка (у нашай Акадэміі навук і ва ўсёй рэспубліцы музыказнаўства сацыёлага не было, а ў СССР іх было колькасцю пальцаў на адной рукі), я знайшоў кіраўніка ў Маскве, у Інстытуце сацыялагічных даследаванняў АН СССР. Гэта быў вядомы філосаф, сацыёлаг з мастацкім ухілам, аўтар мноства кніг Юрый Давыдаў — загадчык аддзела крытыкі заходніх сацыяльных тэорый. Завочна я адвучыўся ў аспірантуры нашай акадэміі навук і датэрмінава падрыхтаваў дысертацыю. Акрамя блока кандыдацкіх іспытаў у Інстытуце мастацтвазнаўства, этнаграфіі і фальклору АН БССР (тэорыя і гісторыя музыкі, нямецкая мова, гісторыя музыказнаўства, беларуская музыка), здаў у аб’ёме маскоўскага ўніверсітэта кандыдацкія па гісторыі філасофіі, сацыялогіі, гісторыі КПСС (куды ж без яе?). І, як сказаў мне тады Юрый Давыдаў, бліскуча абараніўся. Камісія ўпершыню слухала абарону паводле сацыялогіі музыказнаўства. Так я стаў у 1982 годзе кандыдатам філасофскіх навук у Маскве. Пасля маёй скрыпічнай перамогі — выкананнем канцэрта Мендэльсона для скрыпкі з аркестрам у Гродне і паступлення ў кансерваторыю, пасля журналістыкай эйфарыі на радыё (было, што я адзіны асвятляў цэлы Усесаюзны конкурс вакалістаў на Першым канале Усесаюзнага радыё, на нашы Першую і Другую радыёпраграмы, на „Крыніцу” — больш за 30 нарысаў, аглядаў, радыёчасопісаў і г.д. у месяц), гэта была мая наступная сапраўдная творчая перамога. Праўда, і тады не без хмаркі было зацвярджэнне маёй дысертацыі Вышэйшай атэстацыйнай камісіяй у Маскве: якраз у той момант здарылася ідэалагічная праверка Інстытута сацыялогіі сур’ёзнай камісіяй ЦК КПСС! Але... Абарону маёй дысертацыі, у якой былі сапраўдныя сацыялагічныя дадзеныя, так нялюбых для тагачаснай улады, нават хацелі зрабіць закрытай. Пранесла, аднак, і праз год дыплом мне ўручылі ў той Маскве.

— **А як Вы трапілі на Белару-**

Данат Яканюк з братам Вадзімам, 1963 год

скае тэлебачанне?

— У 1984 годзе мне прапанавалі ўзначаліць Аддзел сацыялагічных даследаванняў Дзяржтэлерадыё Беларусі (цяпер Белтэлерадыёкампанія), дзе правёў некалькі вялікіх са-

Данат Яканюк з маці, бацькам і дачкою (на руках у бабулі), 1972 г.

цыялагічных даследаванняў папулярнасці тэле- і радыёпраграм, грамадскай думкі паводле эфектыўнасці вяшчання і іншых. А ў 1986 годзе атрымаў запрашэнне на пасаду намесніка Генеральнага дырэктара Дырэкцыі праграм Беларускага тэлебачання. Курыраваў дзейнасць пяці рэдакцый — маладзёжнай, дзіцячай, музычнай, літаратурна-драматычнай і аб’яднання „Тэлефільм”. У 1991 годзе на хвалі апошняга Адраджэння стварыў эксперыментальную студыю пры Дырэкцыі праграм „Тэлесябрыну”, якой быў дадзены час у эфіры, тэхнічныя і фінансавыя сродкі. У „Тэлесябрыне” аб’ядналіся, у асноўным, маладыя тэлевізійнікі — журналісты, тэлерадыёсёры, тэлеаператары і інш. Да 1997 года — гэта быў перыяд творчых эксперыментаў у стылістыцы „народнага тэлебачання”. Ствараліся праграмы-тэлемафоны на каталіцкія і праваслаўныя Каляды, Вялікадні, на Дзяды. У такія дні ў межах „Тэлесябрыны” працавала, па сутнасці, уся сістэма Беларускага тэлебачання на тэрыторыі Беларусі, ладзіліся тэлемасты ў Мінску з домам Купалы, філармоніяй, цэрквамі, касцёламі, з усімі абласнымі цэнтрамі.

— **Пам’ятаю, што Вам прыходзілася быць і аўтарам, прадзюсерам, рэдактарам, вядучым, галойным рэжысёрам у такіх святочных выпусках...**

— Так. Але ў жніўні 1997 года „Тэлесябрыну” закрылі, як і многія тагачасныя нацыянальныя праекты. Я перайшоў на выкладчыцкую працу, якая мне была знаёма яшчэ з часоў аспірантуры.

— **І дзе Вы цяпер працуеце?**

— Цяпер я дацэнт кафедры тэлебачання і радыёвяшчання Інстытута журналістыкі Белдзяржуніверсі-

тэта (інстытут створаны сёлета на базе журфака). Вяду заняткі са студэнтамі старэйшых курсаў — дысцыпліны спецыялізацыі „Публіцыстычныя жанры аўдыёвізуальнай журналістыкі”, „Мастацкае вяршан-

не на радыё і ТВ”, „Псіхалогія сучаснай электроннай масавай камунікацыі” (для магістрантаў). З гэтага года адпрацаваў новыя курсы „Дакументальная тэлерадыёжурналістыка”, „Канфесійная тэлерадыёжурналістыка”, а таксама „Музычная тэлерадыёжурналістыка” (ну, як жа без яе мне, патомнаму музыканту!)...

Яканюкі са святаром каля царквы ў Орлі, 1990 г.

— **Ці даўно Вы наведвалі родную Орлю?**

— Так здарылася, што ў мяне дзве малыя Радзімы — Орля ды Гродна, дзе я пражыў дзяцінства і юнацтва. У Гродне пахаваны бацька. З 1990 года на Беласточчыне, шкада, не быў. Абавязкова, канечне, пабываю. А тагачаснае ўражанне ад таго краю — чысцюткае, насычанае водарам дрэў паветра і зчлівасць, працавітасць тамтэйшых маіх землякоў. Так, землякоў! Бо землі ж беларускія спрадвеку.

— **А са сваякоў у Вас хто жыве на Беласточчыне?**

— У Гайнаўцы, у Барысаўцы,

у Варшаве жывуць мае стрыечныя браты ды сёстры. Шкада, але сувязі з імі няма. Ёсць звесткі, што адзін з Яканюкоў — юрыст у ЗША, жыве ў Чыкага.

— **Аб чым сёння марыць спадар Данат Яканюк?**

— Мары ўжо, відаць, не мой занятак. У маім узросце трэба проста разлічваць і займацца тым, што ўмееш, што любіш, да чаго ляжыць душа, сэрца ды рукі на месцы. У адным са сваіх артыкулаў напісаў пра тое, што беларусы павінны стацца інтэлектуальнай нацыяй-донарам: нашы ж маладыя праграмісты гадоў з 15 перамагаюць на самых складаных міжнародных конкурсах праграмастаў. Маладыя музыканты, калі едуць на конкурсы, не вяртаюцца без прызоў, спартсмены — таксама ў многім і г.д.

Аднак, маеш рацыю, спадар Сяргей: мару ўсё-ткі пра татальную беларускамоўную культуру і народ. А такое ж было ў нашай, без пафасу, вялікай гісторыі. Лічу, што калі б людзі ўсвядомілі сябе адзінамоўна скрозь, усеагульна монамоўнымі, але з рускай і англійскай, нямецкай мовамі ў абавязковы дадатак (а не наадварот) — во тады мы і заживем у самім цэнтры старой матухны Еўропы, як тыя Эміраты. У мяне ёсць нават нататкі паводле магчымасці ўсеагульнай творчай, інтэлектуальнай мабілізацыі народа з дапамогай „скразной” нацыянальнай самаідэнтыфікацыі беларусаў, як народа гістарычна таленавітага і трывалага, з пакуль незразумелай выбуховай сілай творчага імпульсу. І гэта, на маю думку, ці не галоўная задача сродкаў масавай камунікацыі, як інструменту заражэння творчым імпульсам усіх людзей нашых. Мы падобны, з аднаго боку, на чэхаў, з другога — на кітайцаў. Толькі ў нас не 2 мільярды насельніцтва і не нафта, якая хутка скончыцца ў Эміратах, у Расіі, а перакрываюцца дарогі, і бясконцы чалавечы матэрыял — мазгі і творчасць. Дамейкаў, Міцкевічаў, Ордаў трэба заўважаць у час. А то ж я ведаю сёння, колькі ж нашых там, за мяжой. Маладых, творчых, дынамічных. Вось і пляменнік мой Аляксандр Яканюк — таленавіты скрыпач, лаўрэат конкурсаў, цяпер і прадзюсер, вымушаны ў Германіі ствараць „Яканюк-квартэт”, там зарабляць больш-менш прыстойныя грошы на жытло. А так хоча вярнуцца і тут прыстойна жыць...

— **Спадар Яканюк, калі не сакрэт, якая ў Вас сям’я?**

— Ад першага шлюбу — дачка Даруся, замужам за маскоўскім будаўніком-прадпрымальнікам. Закончыла наш журфак Белдзяржуніверсітэта, мае сваю фірму, якая займаецца рэкламай, адукацыяй, выданнем адмысловага часопіса „Для Рублёўкі”. Нядаўна адкрыла моднае атэльэ з офісам у цэнтры Масквы. У яе дачка, вучыцца на балерыну і два пагодкі сыны. З першай жонкай зараз падтрымліваю добрыя сяброўскія адносіны, дапамагаю. Яна — музыказнаўца, доктар, прафесар Беларускага ўніверсітэта культуры і мастацтва.

Ад другога шлюбу расце, на мой погляд, здольны на творчасць (цудоўна малое) сыноч Мікіта Яканюк, якому 8 гадоў. А я цяпер жыву з маці. 27 верасня ёй споўнілася 90 гадоў. Хворая, амаль не бачыць, аднак імпульсная і адданая сваім дзецям і ўнукам любая матуля Варвара Андрэўна.

Няма раўнавагі

Поўным ходам рушыў новы акадэмічны год. У Беластоку тысячы студэнтаў пачалі адукацыю ў дванаццаці публічных навучальных установах, такіх як Універсітэт у Беластоку (інаўгурацыйны даклад зачытаў прафесар Уладзімір Паўлючук), Медыцынскі ўніверсітэт ці Беларуска-польская палітэхніка, і непублічных, як Вышэйшая школа публічнай адміністрацыі ці Вышэйшая школа фінансаў і кіравання.

„Ніва” трапіла на інаўгурацыю пятага ўжо акадэмічнага года ў Вышэйшую менеджэрскую школу (ВМШ). Гэтай непублічнай прафесійнай школай, з профілем настаўленым перш за ўсё на адпачынак і турызм, кіруе былы кандыдат у выбарах 2007 г. у Падляшскі сеймік (быў першы на спіску) ад Беларускага выбарчага камітэта доктар эканамічных навук у галіне кіравання Міхал Лісоўскі. ВМШ супрацоўнічае з замежнымі вышэйшымі навучальнымі ўстановамі (з Усходу), м.інш. з дзяржаўнымі ўніверсітэтамі ў Брэсце і Гродне ды эканамічным універсітэтам у Мінску. У гэтай невялікай вучэльні цяпер стацыянарна і нестацыянарна штудзіруе 428 маладых людзей. Кончыла яе да гэтага часу 89 асоб, а сёлета пачало навуку 90 (на стацыянарных і нестацыянарных аддзяленнях).

— Навучаем як распараджацца свабодным часам і як прымаць турыстаў, — інфармаваў рэктар Лісоўскі запрашаных гасцей, сярод якіх былі рэктары і іх прадстаўнікі іншых вучэльняў, прадстаўнікі прэзідэнта Беластока і Падляшскага сейміка, мундзірных службаў і ахо-

вы здароўя, Генконсульства РБ у Беластоку. Прыступілі м.інш. староста і вайт з Бельска-Падляшскага ды бурмістр Гайнаўкі. Знакаміты хор з чатырох асоб, невялікі ў параўнанні да хараў іншых вучэльняў, праспяваў дзяржаўны гмін, *Gaude Mater Polonia* і *Gaudeamus igitur*. „Хітам” інаўгурацыі была прэзентацыя першага навуковага выдання вучэльні, якое ўзнікла пад патранажам прэзідэнта Беластока і бурмістра Гайнаўкі: *Turystyka i rekreacja w mieście*. Публікацыя — вынік адной з канферэнцый, сарганізаваных вучэльняй. Рэктар спаслаўся на будучыню ВМШ:

— Будзе новая філасофія навучання, абапёртая на біхевіярызм і канструктывізм. Выпускнікі будуць здольныя крэаваць сябе і сваё атачэнне ў галіне турызму і адпачынку.

Адзначыў таксама, што з году ў год меншае ў ВМШ адсотак студэнтаў, якія кідаюць навуку: з 40% у першы год яе існавання, да 6,5% у мінулым годзе.

— 37% сёлетніх студэнтаў прыйшлі да нас па рэкамендацыі знаёмых.

Сакратар управы Беластока Кшыштаф Карпешук запэўніваў:

— Кадры, адукаваныя гэтай вучэльняй, будуць патрэбныя Беластоку ва ўсё большым абсягу, паколькі паставілі мы м.інш. на развіццё адпачынкавай інфраструктуры горада.

Ян Сьчэўскі, віцэ-страшыня Падляшскага сейміка:

— Напрамкі вучэльні звязаны з перспектывай рэгіёна.

Запатрабаванне на выпускнікоў гэтай школы высокае.

Інаўгурацыйны даклад зачытаў прафесар Генрык Сасіноўскі, выкладчык ВМШ. Гаварыў ён аб новаўвядзеннях у развіцці турыстычнай гаспадаркі:

— Паўтараю за філосафам: адзінай канстантай з’яўляюцца змены. Не можна ставіць на статычнасць. Мусім генэраваць змены для прагрэсу.

І пасля звярнуўся непасрэдна да студэнтаў:

— Не чакайце будучыні: яна ўжо прыйшла. Трэба ўмець яе прыкмеціць і абжыць магчыма рацыянальна і эфектыўна.

Спаслаўся ён на аналізы Сусветнай рады адпачынку і турызму, з якіх вынікае, што ўжо ў 2010 годзе турыстычная гаспадарка складзе аж 12% валавога ўнутранага прадукту. У далейшай перспектыве гэты напрамак мае яшчэ прагрэсываць. Занятасць у сферы турызму і адпачынку мае складаць 9% (з далейшым прагрэсываннем). Як адзначыў, звязана гэта з павялічваннем свабоднага часу польскага грамадства, паляпшэннем умоў жыцця і ўзрастаючай ахвотай забяспечвання вышэйшых патрэб, адной з якіх з’яўляецца патрэба ведаў і пазнавання: „Турызм з’яўляецца адным з элементаў забяспечвання вышэйшых патрэб”.

Прафесар Сасіноўскі завяршыў свой даклад цытатай з твора Цыпрыяна Каміля Норвіда, якая, як здаецца, можа быць лозунгам ВМШ у галіне адпачынку і турызму, значыць, пошукаў для гэтай галіны новага, сучаснага падыходу: „Вольныя людзі, стварайце час!”

У размове з „Нівай” рэктар Міхал Лісоўскі ўспамінаў аб турботах непубліч-

ных вучэльняў у Польшчы:

— Непублічныя школы мусяць за студэнцкія аплаты весці і даследаванні, і навучанне, і яшчэ памагчы студэнтам. Мусяць шукаць крыніцы здабывання грошай, з чым не раз маюць праблемы. Час ад часу чую, што публічныя школы маюць клопаты з размеркаваннем прызначаных ім грошай. Публічныя школы таксама маюць перавагу над непублічнымі, бо адносна свабодна могуць весці навуковыя даследаванні, маюць стабільныя кадры, а непублічныя школы навуковыя кадры ўсё камплектуюць. Сабранне гэтых кадраў, калі закон аб вышэйшым школьніцтве дазваляе выкладчыкам працаваць толькі на двух штатах, вельмі складанае. Шкада, што публічныя школы не дапамагаюць непублічным. Няма раўнавагі. Урад мог бы ўзяць за яе адказнасць. Каліс гаварылася ўголас, што за хворым мусяць ісці грошы. Я думаю, што добра было б, каб таксама грошы ішлі за студэнтам. Вядома, не павінны яны трапляць непасрэдна ў кішэню студэнта, але ў вучэльню, якую ён выбіраў.

Адказваючы на пытанні, звязаныя з турызмам у кантэксце польска-беларускага супрацоўніцтва, рэктар ВМШ сцвердзіў:

— Мой тата калісці гаварыў, што добры гаспадар гэта той, які ўмее размаўляць з суседзямі. У вырабе кожнага прадукту, таксама турыстычнага, ёсць таксама непасрэдная прамоцыя. Буклетаў не дастаткова. У турыстычным аспекце недахоп свабоды перамяшчэння паміж нашымі краінамі — ненармальны. Нашы ўрады павінны ў гэтай справе супрацоўнічаць, раскрыць межы.

Мацей ХАЛАДОЎСКІ

Уменне граць на розных музычных інструментах заўсёды выклікала пачуццё павагі, перамешанае з зайздасцю ў тых, хто не мог выцягнуць з дуды ці гармошкі аніякага прыемнага гуку. Народныя музыкі ва ўсе часы лічыліся людзьмі добрымі і вясёлымі, хай сабе і гралі час ад часу сумную музыку. Адбывалася гэта з-за таго, што музыка спрадвеку магла закрануць у чалавечай душы нешта, што ўплывала на настрой чалавека, а з таго і на стаўленне да музыканта.

Беларусы музыку любяць, як, пэўна, і іншыя народы. Праўда, у кожнага народа ёсць інструменты, якія называюцца ледзьве не „найбольш нацыянальнымі”. У беларусаў, згодна сцвярдзення аўтараў і натхняльнікаў сайта „Дударскі фест”, такім інструментам з’яўляецца дуда, ці як яе яшчэ называюць — валынка.

Сайт месціцца ў інтэрнэце па адрасе <http://dudar.info>. І расповед там у многім тычыцца тых міжнародных дударскіх фестываляў, што праходзяць з 1992 года ў Беларусі. Для тых, хто далёкі ад дударскіх мерапрыемстваў, мяркую, цікава будзе даведацца, што „Беларусь — цэнтр дударскай культуры Усходняй Еўропы”. Прыемнае і ў той жа час нечаканае вызначэнне, бо неяк даволі ціха ў Беларусі з нейкімі гучнымі і частымі мерапрыемствамі дударскага кшталту. Але, будзем спадзявацца, што прафесіяналам ігры на дудзе лепей ведаць, дзе знаходзіцца цэнтр дударскай культуры.

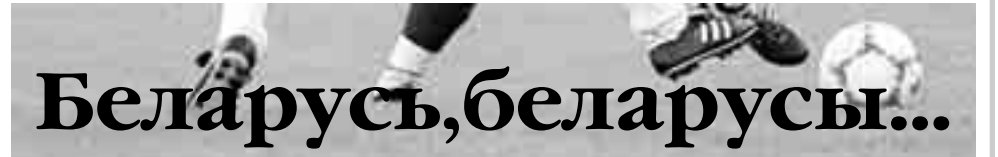
Каб не быць галаслоўнымі, сваё сцвярдзенне аўтары сайта аргументуюць менавіта фестывалямі, якія з 2006 года праводзяцца ў Беларусі штогод. Летась падобнае мерапрыемства прайшло ў красавіку. Паглядзець і паслухаць яго для тых, хто не меў такой магчымасці тады, можна на сайце, адкрыўшы відэафайл

з запісам гукаў таго фестываля. Дарэчы, тое ж самае можна зрабіць і ў адносінах да ранейшых дударскіх мерапрыемстваў. Уладальнікі сайта дбайна захоўваюць сваю спадчыну і дазваляюць інтэрнэт-наведвальнікам да яе далучыцца.

Хто ж ёсць такім апантаным заўзятарам дударскага мастацтва? Адказ на гэтае пытанне месціцца ў рубрыцы „Дударскі клуб Беларусі”. Менавіта адсюль мы даведаемся, што „з канца 80-х гадоў ХХ ст. у Беларусі пашыраецца рух па вяртанню беларускай дуды — міжнародныя дударскія фестывалы, майстар-класы для моладзі і дзяцей, міжнародныя канферэнцыі „Традыцыя і захаванне дударскай музыкі на Беларусі”, дуду пачалі вывучаць у Беларуска-польскім дзяржаўным універсітэце культуры, расце колькасць майстроў і музыкаў, якія прысвячаюць сваю дзейнасць гэтаму інструменту. Адсюль паўстала надзвычайная праблема рэгулярных творчых сустрэч аматараў гэтага інструмента”. Таму зусім не дзіўна, што 28 лістапада 2007 г. у клубе „Катакомбы” (Мінск, вул. Рабкораўская, 2) адбылася прэзентацыя Дударскага клуба — творчага аб’яднання беларускіх майстроў і музыкаў, якія займаюцца адраджэннем беларускай дуды. Аўтарамі ідэі выступілі майстры Тодар Кашкурэвіч, Юрась Панкевіч, Зміцер Сасноўскі і Дзяніс Сухі. Кіраўніком клуба быў абраны майстар і музыка, кіраўнік гурту „Testamentum terrae” Юрась Панкевіч.

Магчыма, наведаўшы даны сайт, нехта захоча мець дударскую музыку ў сябе на дыску ці ў MP3-плэеры. Распрацоўшчыкі сайта даюць такую магчымасць праз рубрыку „CD «Дударскі фест»”, дзе месціцца каля паўтара дзесятка музычных кампазіцый беларускіх дудароў.

Уладзімір ЛАПЦЭВІЧ

Розныя месцы

Досыць супярэчлівыя адчуванні давалася перажыць на мінулым тыдні беларускім заўзятарам футбола. Леташні сезон увогуле багаты на адметныя падзеі. Такай сталі і гастролі ў Мінску англійскіх фанатаў і футбалістаў.

Але пачнём з сапраўды прыемнага. Беларуска-польская зборная другі раз у гісторыі заваявала права выступаць у фінальнай частцы чэмпіянату кантынента, якая пройдзе ў наступным годзе ў Швецыі. Гэта тым больш пачэсна, што там выступіць толькі 8 мацнейшых зборных Еўропы. Акрамя нашых і гаспадароў турніру, права выступаць у фінальным розыгрышы атрымалі Фінляндыя, Італія, Англія, Нямеччына, Іспанія і Сербія.

Пупеўку Беларусі давалася афармляць у саборы з дастаткова моцнай зборнай Турцыі. Першы матч у Анталы завяршыўся мінімальнай вікторыяй азіятаў — 1:0. Прытым беларусы не рэалізавалі шэрагу добрых момантаў. Перад гульнёй у Барысаве (спярыша планавалася гуляць у Гродне, але там не знайшлося мінімальна патрэбнай інфраструктуры — нармальнага аэрадрома і гатэля) перад трэнерам Юрыем Курненіным стаяла надзвычай цяжкае заданне. Тым больш, што туркі ўзмацніліся чатырма гульцамі нацыянальнай дружыны, а беларускія шыхты, наадварот, зьналі страты лідараў — з-за карткавай дыскваліфікацыі прапускалі матч Леанід Ковель і Сяргей Кісляк, па хваробе Міхал Афанасьев, а мацнейшага хаўбека Антона Пуцілу па незразумелых прычынах забралі ў нацыянальную зборную. У такой сітуацыі на авансцэну выйшлі іншыя — барысаўскі хаўбек (для гульцоў БАТЭ гэты сезон проста шчаслівы) і жодзінскі абаронец Ігар Шытаў сваімі галамі забяспечылі беларусам перамогу, у якую, пры-

знацца па шчырасці, верылі нямногія. 2:0 і беларусы здабываюць запаветны „білет”! Пяць гадоў таму на аналагічным роўні дасягнулі поспеху Глеб і кампанія. І вось у Беларусі вырасла новая перспектыва генерацыя.

Досыць маладая яшчэ і нацыянальная беларуская зборная. У мінулую сераду ёй давалася трымаць іспыт перад грознай на гэты перыяд дружынай Англіі. Здаць залік удалося толькі напалову — у першым тайме беларусы змагаліся амаль на роўных, здолелі забіць гол і параўняць лік. Але ў футбол, як вядома, гуляюць два таймы. Пасля перапынку на полі ўмовы дыктавала толькі адна каманда — Англія, а нашы хлопцы мучыліся. Што найбольш кідалася ў вочы — гэта розніца не столькі ў тэхнічнай, колькі ў фізічнай падрыхтоўцы. Функцыянальна англічане глядзеліся лёгкаатлетами на фоне шахматыстаў. У другой палове беларусы не здолелі стрэліць па браме брытанцаў аніводнага разу. Балазе яшчэ, што справа скончылася не буйнай паразай — 1:3. Цяпер на зімнія вакацыі можна ісці ўжо ні на што не прэтэндуючы — звычайная роля дружыны Беларусі ў адборавых кампаніях з году ў год пры ўсіх трэнерах. Не стаў выняткам і немец Бернд Штанге, які на гэты раз апраўдваўся найперш адсутнасцю на полі траўмаванага Аляксандра Глеба. Аднак прычыны рэгулярных няўдач нацыянальнай зборнай куды глыбейшыя. Сярод розных аб’ектыўных і адна не да канца зразумелая — пры пераходзе ў дарослы футбол перспектывыя беларускія гульцы сістэмна недзе „губляюцца”, амаль як адзін перастаюць расці, нягледзячы на вельмі прывабныя матэрыяльныя перспектывы. Таму і займаюць нашы моладзевыя і першая дружыны такія розныя месцы.

Уладзімір ХІЛЬМАНОВІЧ

Шпітальныя замалёўкі

Паўмесячнае лячэнне ў беластоцкай паліклініцы дазволіла мне пазнаёміцца з буднямі працаўнікоў медычнай службы, як і праблемамі пацыентаў. Рапты я затым падзяліцца сваімі думкамі і рэфлексіямі наконт гэтай справы.

На артапедычным аддзяленні жыццё плыве аднастайна. Нічога асаблівага не дзеецца апрача таго, што пацыенты перамяняюцца як у калейдаскопе — адны прыходзяць, іншыя выліваюцца дамоў. Тут доўга не сагрэеш месца: неабходныя лекарскія абследаванні, медычная кансультацыя і... айда на аперацыйны блок. У нечаканых выпадках лекар дзяжурны ў экстраным парадку рашае аб неабходнасці аперацыі. Тады правяраюць ціск, робяць аналіз крыві, электракардыяграму ці рэнтгенаўскае прасвечванне і медыкі прыступаюць да дзеяння. Перашкодай у такіх выпадках можа быць

адно нецвярозы від пацярпеўшага. А такія факты, на жаль, здараюцца. Лекар да такіх пацыентаў ставяцца няветліва. Прывезлі на наша аддзяленне (у час „вострага дзяжурства“) двух пацярпеўшых у выпадку. Абодва былі ў нецвярозым стане. Адзін прызнаўся лекару, што выпіў два бакалы піва, другі, што бакал піва і чарку віна. Абодвум спатрэбілася неадкладная аперацыя, але лекар заявіў, што вымушаны чакаць пакуль гарэлка „вышуміць“ ім з галавы. Ды і пасля аперацыі доўга іх не трымалі. На чацвёрты дзень вылісалі дамоў. Не глядзелі, што чалавек бяспільны і не можа варухнуцца з месца. Шпітальным транспартам адправілі дамоў. Санітары мелі на насілках занесці хворага на чацвёрты паверх, а там хоць духу пускаяся. Ніхто цябе не паслухае.

— Шпіталь, гэта не міласэрная дапамога, — кажуць медыкі. — Наш

абавязак — аказваць дапамогу ў нечаканых выпадках. Лячэннем у хаце можна займацца.

Вось, даражэнькія, да чаго дакаціліся. У рыначнай эканоміцы прыбытак лічыцца. Шпіталі з Нацыянальным фондам здароўя падпісваюць кантракт на акрэсленыя паслугі. Усё пералічваюць на капейку. Таму і пацыенту кажуць „сваё“ лякарства даваць, бо бальніца такім не карыстаецца. Даўней такога не было. Добра, што за харчаванне не кажуць плаціць. Праўда, ад бальнічнай ежы не папаўнееш, але і ад голаду не дадуць памерці. Мне, напрыклад, ежы хапала і дачцэ я казаў, каб нічога, апрача мінеральнай вады, не прыносіла.

На шпітальны персанал таксама нельга наракаць. Медсёстры і санітаркі належна спраўляюцца з абавязкамі. Калі хворыя іх не клічуць, дык самі заходзяць у палату і пы-

таюць ці чаго не трэба. Адно мяне бударажыць у гэтай калатнечы на конт медычнай дапамогі: чаму людзям кажуць гадамі ў чарзе чакаць на эндапратэз калена ці сцягна, калі ў НФЗ залежваюцца нявыкарыстаныя грошы? Што затым з тлумачэннем упраўляючых, што „грошы ідуць за пацыентам“? Не сумняваюся, што ў беластоцкай паліклініцы дастаткова вопытных спецыялістаў, якія не зусім выкарыстаны. Чаму ж бы не пахадайначаць за павелічэнне кантрактаў на спецыялістычныя аперацыі з эндапратэзамі? Калі я выліваюцца дамоў, у нашу палату пасялілі пажылога пацыента. З віду паказваў на „абжытага“ чалавека.

— Адкуль будзеце? — пытаю.

— З дзярэўні, — адрэзаў на свойскай гаворцы дзядуля.

— А з якой вёскі?

— З Плесака...

У час размовы выявілася, што ў чарзе на эндапратэз калена чакаў ён больш двух гадоў. Зараз выклікалі яго па прапісцы.

Уладзімір СІДАРУК

Восень дождж вядзе

Вось і восень прыйшла. Самая відная прыкмета восені — пажаўцелае лісце. Паркі і лясы ў верасні і кастрычніку пазалочаныя, дарожкі засыпаныя каляровым лісцем. Цікавыя народныя прыкметы восені: калі многа павуціння, а шпакі не адляцелі — восень будзе працяглая і сухая; многа павуціння на бабіна лета — ясная во-

сень і халодная зіма; павуцінне сцелца на раслінах — на цяпло.

Яшчэ калісьці гаварылі: калі ў лесе многа рабіны — восень будзе дажджлівая, калі мала — сухая; калі жураўлі высока ляцяць і, не спяшаючы, курлыкаюць — будзе цёплая восень; гром восенню — на цяпло.

Чым даўжэйшая восень, тым час-

цейшыя дажджы. Правільная прымаўка: „Восень ідзе і дождж за сабою вядзе“. Яшчэ можна пачуць: „Вясной дождж парыць, а восенню мочыць“. „Летам вядро вады — лыжка балота; восенню лыжка вады — вядро балота“. „Восенню дожджык слабы, а поўна вады“. „Восень — праўдзівая вадзяніца“.

Паводле восені людзі меркавалі пра зіму: сырое лета і цёплая восень — на доўгую зіму; добры ўраджай — перад суровай зімой; многа жалудоў на дубах — лютая зіма; хутка ападае лісце — чакай вострай зімы; восенню птуш-

кі ляцяць нізка — на халодную зіму, высока — на цёплую; вялікія мурашнікі восенню — на суровую зіму; з’яўленне камароў у лістападзе — лёгкая зіма; калі вавёрка на Пакровы чыста выліняе, то зіма будзе няцяжкая; краты і мышы робяць вялікія запасы — на цяжкую зіму; калі мышы робяць норы з поўдня — зіма лютая; куры ліняюць ранняй восенню — зіма цёплая.

Народныя прыказкі і прымаўкі часта не збываюцца. Якой будзе зіма, час пакажа!

Мікалай ВАРАНЕЦКІ

Мікола КРАЎЧУК

Вокам з Патокі

Планы, планы...

Божа мой, якія ж планы!
Ужо самі Тапаляны
Думалі зрабіць лятніска.
А цяперка тут — смятніска!
Каб вы, людзі, добра зналі
(У тэлевізій так казалі!)
Там вялікае раздолле,
Шырока-казённа поле.
Будзе тут аэрапорт?
Не, а сметнік і смурод!
А як будзе, хто ж то знае.
Хто ж тут планы вырашае!?!
Не сумуйце, мае людзі,
Бо хто ж знае, што тут будзе.
Планаў у нас вельмі мога.
А што з гэтага? — Нічога!
Знікнуць, думаю, усе планы.
Застануцца Тапаляны.

Ніўская сям’я

У 40 нумары „Нівы“ ад 5 кастрычніка прачытаў я верш Мікалая Лук’янюка „Сумна“. Пагаджаюся з сябрам Лук’янюком і ягонымі разважаннямі наконт адзіноцтва. Сам такое зараз праходжу. Але не падай духам, Мікола, мы ж не адны засталіся быццам сіроты, як пішаш. У нас дзеці, унукі... Ці ж не прыемна, калі яны наведваюць дзядулю? Хата гоманам напаўняецца і сэрца радуецца. І я тады кажу — трэба жыць! Хоць бы дзеля дзетак і ўнукаў. Прытым жа сяброў маем у вёсцы, наваколлі. Ды і ніўскія пэўна не адкінуліся. Да мяне, напрыклад, часпенька тэлефануе Васіль Петручук з Бельскага, ды апошнім часам Міхась Куптэль з Сопата (сам ён ураджэнец Махнатага). У мінулым годзе мы з Міхасём сустрэліся над Рэпчыцкім вада-

ёмам. Сёлета, як гаварыў, яму не здаровілася, аднак спадзяемся на чарговую сустрэчу ў наступным годзе, калі шчасліва дачакаем.

Мне ў вольныя хвіліны задавальненне прыносіць пісанне ў „Ніву“. Праўда, зараз па прычыне здароўя не магу выехаць „у тэрэн“ і зрабіць здымкі для тэкстаў, але і тэксты без здымкаў друкуюць. Затым, абы ахвота была пісаць, а такой у мяне пакуль хапае.

У згаданым нумары я прачытаў цікавы тэкст Міры Лукшы „Дзядзька Кастусь з Крушынян“ пра ніўскага карэспандэнта Кастуса Пятэшкага. Пэўна і Ты, Мікола, яго прыпамінаеш з карэспандэнцкіх з’ездаў. А што скажаш наконт ягонага верша, адрасаванага Дзядзьку Квасу. Ён жа так красамоў-

на адлюстроўвае нашу рэчаіснасць: *Я ўжо сівы і вы сівы / Трэба нам пажыць для „Нівы“*. Ці не так? І яшчэ пешуся, што ніўскія сурацоўнікі з даўнейшага авангарду пачалі пісаць. Маю на ўвазе Пятра Байко з Белавежы ды Жэню Мартынюк з Бельска. З Пятром, напрыклад, я сёлета меў нагоду паразмаўляць па тэлефоне. Лічу, што часам варта прыпомніць даўнейшую дружбу. Мо следам гэтых дваіх пойдучы іншыя? Будзем затым добрай думкі.

Так, што мы не адны, паважаны калега. З нам’і застаецца дружная ніўская сям’я. Затым варта жыць і пакідаць трывалы след у гісторыі нашай малой Айчыны, гісторыі беларусаў Беларусчыны.

Уладзімір СІДАРУК

Адгаданка

1. дакумент, які дае права карыстацца нечым за плату, напр. праездам чыгункай, 2. транспартны сродак для перавозкі пасажыраў або грузаў па рэйкавых дарогах, 3. жыхар Тэль-Авіва, 4. тара з палатна для захоўвання і перавозкі сыпучых цел, 5. зенітная гармата, 6. доўгі высокі земляны насып, 7. каштоўны камень чырвонага колеру, ад якога пайшла назва колішніх савецкіх тэ-

левізараў, 8. 100 джонаў, 9. псуецца з галавы, 10. белы атмасферны ападак.

Адгаданыя словы запісаць у вызначаныя дарожкі, пачынаючы ад поля з лічбай. У светлых палях атрымаецца рашэнне — кітайская пагаворка.

(ш)

Сярод чытачоў, якія на працягу месяца дашлюць у рэдакцыю правіль-

ныя рашэнні, будуць разыграны кніжныя ўзнагароды.

Адказ на адгаданку з 38 нумара Вока, гета, лаўка, палена, Рыга, сон, сых, хор.

Рашэнне: **Старога ваўка галосны крык не палюае.**

Кніжныя ўзнагароды высылаем Ірэне Лукшы з Гайнаўкі і Яну Міхалюку з Чыжоў.

					1		
					3		
4		5	6		7		
					8		
					9		10

Ніва
Тыднёвык беларускай у польшчы

PL ISSN 0546-1960
NR INDEKSU 366714

Выдавец: Праграмавая рада тыднёвіка „Ніва“.

Старшыня: Яўген Вапа.

Адрас рэдакцыі: 15-959 Białystok 2,
ul. Zamenhofa 27, skr. poczt. 84.

Тэл./факс: (+48 85) 743 50 22.

Internet: <http://niva.iig.pl/>

E-mail: redakcja@niva.iig.pl

Zrealizowano przy udziale wsparcia finansowego
Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji.

Галоўны рэдактар: Яўген Вапа.

Намеснік гал. рэдактара: Віталь Луба.

Тэхнічны рэдактар: Адам Паўлоўскі.

Рэдактар „Зоркі“:

Ганна Кандрацюк-Свярубская.

Публіцысты: Міхась Андрасюк, Мікола Ваўранюк, Аляксандр Вярбіцкі, Ганна Кандрацюк-Свярубская, Ілона Карпюк, Міраслава Лукша, Аляксей Мароз, Маней Халадоўскі, Віктар Сазонаў, Уладзімір Хільмановіч.

Канцэлярыя: Галіна Рамашка.

Друкарня: „Orthdruk“, Białystok.

Tekstów nie zamówionych redakcja nie zwraca.

Zastrzega sobie również prawo skracania i opracowania redakcyjnego tekstów nie zamówionych. Za treść ogłoszeń redakcja nie ponosi odpowiedzialności.

Prenumerata krajowa

Termin przyjmowania wpłat do 5-go dnia każdego miesiąca poprzedzającego okres rozpoczęcia prenumeraty. Wpłaty przyjmują urzędy pocztowe na terenie województwa podlaskiego oraz oddziały „RUCH” i „KOLPORTER” na terenie całego kraju. Cena prenumeraty kwartalnej — 26 zł, półrocznej — 52 zł., rocznej — 104 zł.

Prenumerata z wysyłką za granicę

Wpłaty przyjmuje „RUCH” S.A. Oddział Krajowej Dystrybucji Prasy, ul. Jana Kazimierza 31/33, 01-248 Warszawa; telefony: +48(0)22 53-28-823; prenumerata płatna w walucie obcej 0-2253-28-816, 53-28-819; prenumerata płatna w PLN; nr faxu: 0-2253-28-734

Prenumerata w redakcji

Planowana ilość numerów „Niwy” w 2009 roku — 52.

Pocztą zwykłą: Cena 1 egz. wraz z wysyłką w kraju wynosi 3,65 zł. Cena 1 egz. wraz z wysyłką za

granicę — kraje europejskie — 5,00 zł. — kraje pozaeuropejskie — 5,20 zł.

Pocztą lotniczą: Cena 1 egz. wraz z wysyłką za granicę: — kraje europejskie — 6,00 zł., — Ameryka Północna, Afryka — 6,70 zł., — Ameryka Południowa — 7,80 zł., — Australia i Oceania — 10,00 zł.

Wpłaty przyjmują:
Rada Programowa Tygodnika „Niwa”,
BANK PEKAO S.A. O/Białystok
38 1240 5211 1111 0000 4929 0945

Nakład: 1 600 egz.

Фота МІРЫ ЛУКШЫ

Новая „Белавежа”

Беларускае літаратурнае аб'яднанне „Белавежа” пачало другое пяцідзсяцігоддзе. Адсвяткаваўшы свой залаты юбілей у пачатку лета, падагуліўшы дасягненні, пачаўся новы віток сарганізаванага літаратурнага жыцця беларускай меншасці ў Польшчы. Правёўся новы справядчна-выбарчы сход, на якім праўленне літаратурнай групы дало справядзачу з трохгадовай дзейнасці і выбрала новае кіраўніцтва.

Справядзачу з працы літаратурнага аб'яднання „Белавежа” ад 26 чэрвеня 2005 г. да 28 верасня 2008 г. даў ягоны старшыня, паэт і літаратуразнавец Ян Чыквін. Сказаў ён між іншым:

— З расстаноўкі дат вынікае, што мы крыху перасягнулі працу па прычыне юбілея. 8 чэрвеня „Белавежа” споўнілася 50 гадоў. Для літаратурна-творчых аб'яднанняў, як паказвае гісторыя, гэта надта доўгі час. Большасць з такіх арганізацый жыве значна карацей. Так доўга могуць існаваць выдавочна толькі арганізацыі як наша, з вялікім творчым патэнцыялам, але членаў якога яднне ў першую чаргу не ідэйна-эстэтычная праграма, а шырока разуметыя нацыянальныя інтарэсы, нацыянальнае ахвярніцтва, абарона роднага, абарона нацыянальнай крэпасці. З перспектывы пяцідзсяцігоддзя літаратурнай дзейнасці беларусаў у Польшчы гэты арыенцір „Белавежаў” бачыцца як асноўны і досыць выразны, асабліва ў параўнанні з іншай адметнай праграмнай устаноўкай не толькі, скажам, беларускай эміграцыйнай літаратуры, але таксама і літаратуры метрапольнай, прынамсі апошняга дваццацігоддзя. Гэтая наша адметнасць запісана ў пару тысячах размаітых па жанру літаратуры творах, якія на працягу паўвека былі апублікаваны ў „Ніве”, беларускіх календарых, на старонках беларускіх часопісаў, і польскіх, расійскіх, украінскіх, сербскіх і заходнемоўных выданняў у перакладзе. Гэтай адметнасцю пазначана амаль дзве сотні кніг прозы, паэзіі, эсеістыкі, даследаванняў. На нашу адметнасць працавала ці не паўсотні адораных — кожны па-свойму быў адораны — нашых калег-аўтараў, якія ўсе разам значна абкультурылі, адухавілі тутэйшую нацыянальную прастору. І калі б гэтымі двума-трыма паказчыкамі мерыць вартасць беларускага літаратурнага руху ў Польшчы, то смела можам сказаць, што беларускія пісь-

меннікі Польшчы не закапалі ў зямлю свае таленты, не праспалі дадзены ім час. І ў справядзачны перыяд творчая актыўнасць „Белавежаў” утрымалася на папярэднім узроўні, прынамсі калі гаворку весці пра выданні кніг. Яшчэ ў кадэнцыі 1999-2002 гг. з'явілася 26 кніг. У кадэнцыі 2002-2005 — наступных 25 кніг. І ў апошняй кадэнцыі — 2005-2008 гг. выйшла 28 кніг. Але тут падкрэсліваецца творчая актыўнасць „Белавежаў”, а не актыўнасць самога аб'яднання ці ўправы. Дзякуючы гэтай актыўнасці менавіта саміх „Белавежаў” выйшлі тры кнігі Дзмітрыя Шатыловіча, дзве кнігі Уладзіміра Саўчука, па кнізе Георгія Валкавыцкага, Віктара Стахвюка, Віктара Шведа, Яўгена Міклашэўскага, Міры Лукшы, Надзеі Артымовіч, Галіны Тварановіч, з'явіўся і мой зборнік такім чынам... Праўда, шмат якія з гэтых кніг выйшлі пад грыфам „Белавежы”, але не за датацыю МУСiA. Наш спонсар — міністэрства ўнутраных спраў і адміністрацыі, такое ў мяне ўражанне, падкручвае нам гайкі, і ад нейкага часу, як здаецца, пасадзіла „Белавежу” на дыету. За справядзачы перыяд управа „Белавежы” здолела выпусціць у свет толькі 11 публікацый за грошы МУСiA. Вядома, маглі б анічога не даць. Але трэба і варта выказаць падзяку за тое, што мы атрымалі і атрымаем. Тут мусім быць справядлівымі і цярылівымі. Тры гады таму не знайшлося ў МУСiA пару тысяч на выданне зборнікаў Баены, Лукшы і Міклашэўскага. Са спазненнем, але тым не менш зборнік Баены выйшаў, за іх грошы, са спазненнем яшчэ большым, неўзабаве выйдзе том прозы Міры Лукшы. Дзякуючы ахвярнасці Віктара Шведа з'явілася кніга Яўгена Міклашэўскага. Такім чынам, гэта значыць з клопатамі, з зацяжкамі, рэалізуюцца пэўныя ранейшыя задумы нашых калег, ажыццяўляюцца даўнейшыя планы і пастулаты, аднак не ўсе ў такім тэмпе як хацелася б. Варта напамініць, што яшчэ на выбарчым з'ездзе ў 2002 годзе былі прыняты такія пастановы: першая — паспрыяць амаладжэнню аб'яднання, другая — выдаць зборнікі прозы нашых „забытых аўтараў”, трэцяя — выдаць па-за асноўным планам кнігі Зьніча, Юхнаўца і Сяднёва. На выбарчым з'ездзе 2005 года яшчэ раз была прынята пастанова „з'езд згаджаецца па-за планам

выдаць кнігі Юхнаўца, Зьніча і Сяднёва, улічваючы іх культурна-грамадскае значэнне” і „выдаць зборнік нашых забытых аўтараў” і зноў забавязваў амаладжваць аб'яднанне” ды падрыхтавацца да юбілея. Як быццам цалкам новых пастулатаў папярэдні з'езд не вызначыў. Магчыма таму, як трэба меркаваць, пастановы і з папярэдніх з'ездаў заставаліся таксама актуальнымі, асабліва ў гэтых вышэйзгаданых пунктах, а таксама тыя пастулаты, у якіх гаварылася аб павелічэнні колькасці літаратурных сустрэч, арганізаванні літаратурных семінараў, забеспячэнне школ з навучаннем беларускай мовы нашымі кнігамі, распаўсюджванне выданняў „Белавежаў”, шуканне фінансавых сродкаў у пазарэдавых структурах. Справа амаладжэння была не раз прадметам спрэчак. Маладзіць арганізацыю ў даслоўным сэнсе ўдаецца толькі маладым людзям. Мы з'яўляемся той асаблівай арганізацыяй, куды сілаю нікога не зацягнуць. Гэта ад маладых людзей павінен ісці сігнал: што нехта піша, што нехта спрабуе. Спадар Валкавыцкі ў шасцідзсятых гады ездзіў па школах, расшукваў таленты, але менавіта тых шукаў, хто падаваў сігналы. З тымі хацеў скантактавацца, хто нешта прыслаў у „Ніву”, апублікаваў. Поўнасцю ўспяў як бы і немагчыма гэта зрабіць. Хоць, вядома, хацелася б быць нейкім відучым і бачыць, што ў Гайнаўцы ці Бельску, Сямятычах, Саколцы ці ў Дуброве ёсць маладшыя ад нас людзі, якія маюць творчы талент. Яны напэўна ёсць. Але па дарозе стаіць шмат пастак. І па дарозе ёсць шмат „рукавоў”, куды можна зайсці і ўступіць на іншую дарогу. Такім чынам палякі ці ўкраінцы пераймаюць маладых аўтараў...

У дыскусіі прагучалі развагі белавежаў пра тое, якія навінкі павіна ўвесці „старая” „Белавежа” — м.інш. ці апрацаваць і весці свой сайт у інтэрнэце, якімі спосабам весці амаладжванне сваіх радоў, якія цікавыя матэрыялы хто з аўтараў мае для выдання, падтрымку аўтараў беларускага свету, важных для беларушчыны, пра аўтарскія сустрэчы таксама і ў Беларусі. У новую ўправу літаб'яднання былі абраны: Ян Чыквін (старшыня), Віктар Стахвюк (намеснік старшыні), Міра Лукша (сакратар), Юры Баена (скарбнік), Галіна Тварановіч (член управы).

(лук)

26.10 — 01.11

(22.03. — 20.04.) Умела выкарыстаеш кожную сітуацыю, каб дабіцца свайго. Шчасце і прыхільнасць людзей. Хоць свет можаш убачыць у чорна-белых колерах, крайнасць табе не зашкодзіць. Можаш старацца за павышэнне.

(21.04. — 21.05.) Шмат прыемнасці і радасці. Дасі рады ў фінансах і кіраванні вялікімі праектамі. Можаш падпісаць важную дамову. Затое крыху аслаблення арганізму, таму прыслухоўвайся нават да малых нямогласцей; хвароба можа хутка развіцца.

(22.05. — 22.06.) Да 31.10. умеласць абмінання небяспек і перашкод ды сітуацый, якія маглі б падваргнуць цябе стратам. Да 28.10. найлепшая фінансавая кан'юнктура. Не ўпускай дэталю, бо могуць аказацца быць вельмі важнымі. Шчасце да людзей. Жывасць і жыццядаснасць.

(23.06. — 23.07.) Калі на чымсьці табе залежыць, запасіся цярыліваасцю, але і моцна старайся дайсці да мэты. У старой ці новай пары пакажаш колькі ў табе палу. Не павучай сяброў. Апынешся ў важны час і на патрэбным месцы. Моцнае здароўе.

(24.07. — 23.08.) Могуць паявіцца праблемы ў хаце, якія могуць легчы цяжарам на стасункі на працы. Шмат нагод для падарожжаў; выбірайся найлепш з сябрамі. Вынікі на працы будуць найлепшыя, калі не будзеш сапернічаць і паказвацца. Фінансава не пад горку, але не мрой аб вялікай фартуне.

(24.08. — 23.09.) Да 28.10. дасі рады з нейкай праблемай. Выпадкова здзейсніцца твая мара. Атрымаеш дапамогу, якой не спадзяешся. Мож ахапіць цябе новая жарсць. У пачуццях — проста як у казцы! Можна спадзявацца пералому ў судовых справах.

(24.09. — 23.10.) Можаш сягнуць вяршынь з верай у сябе і няўрымслівасцю. Праца не пойдзе дарма, а вынікі будуць неўзабаве. Цудоўна ў кампанейскім плане, новыя знаёмствы, пасля працяг кантактаў. Бліскучасць, інтэлігентнасць гарантуюць поспех, аб якім іншыя мараць. Могуць дакучаць табе ныркі, пільнуйся, каб не паламацца.

(24.10. — 22.11.) Усё, што пачнеш, кончыцца поспехам. Умела ідзеш уперад. Пазітыўная энергія. Найважнейшыя жыццёвыя рухі выканай найлепш адзін. Асоба, якая вакол цябе робіць замяшанне, акажацца быць няшкоднай. Стане лепш у фінансах — прыбыткі і ўдалыя здзелкі. Пільнуйся здабыткам! Не злуйся, асабліва на вуліцы!

(23.11. — 22.12.) Будзеш асабліва спраўны, лоўкі. Аформіш усе справы з чыноўнікамі, пахваляць цябе на працы. Каля 28.10. не ўваходзь у спрэчку, добра падрыхтуйся да экзаменаў. Стральцам народжаным пасля 19.12. рыхтуюцца важныя змены ў жыцці.

(23.12. — 20.01.) Знакаміта пойдзе ў інтарэсах. Здабудзеш сваё, а магчымым сапернікам пакажаш іх сапраўднае месца! Выкарытай дробны, хоць непаўторны шанец: нічога лепшага не магло б табе трапіцца! Ды не абміне цябе дантыст!

(21.01. — 19.02.) Хуткія поспехі. Не адкідай ніякіх запрашэнняў! Захапляючыя рэфлекс, расшучасць, хуткасць дзеянняў, адважныя рашэнні. Калі будзеш сватам, неўзабаве загуляеш на вясемлі! Не распавядай сакрэтаў. Падычы калені і суставы.

(20.02. — 21.03.) Іграй у латарэю, інвестуй. Добра з супрацоўнікамі і падначаленымі, цяжэй з кіраўніцтвам. Пакажацца з цябе немалы артыст; спалучыш тое, што рацыянальнае, з гэтым, чаго розум не ахопіць!

Агата АРЛЯНСКАЯ